

GRUNNSKOLEOPPLÆRING TIL BARN OG UNGE SOM BOR I ASYLMOTTAK OG OMSORGSENTRE

En undersøkelse av tilskuddsordningen til grunnskoleopplæring til barn og unge som bor i asylmottak og omsorgssentre

TITTEL	Grunnskoleopplæring til barn og unge som bor i asylmottak og omsorgssentre
FORFATTERE	Kari Bachmann, Bjørn G. Bergem og Arild Hervik
PROSJEKTLEDER	Bjørn Bergem/Kari Bachmann
RAPPORT NR.	1516
SIDER	46
PROSJEKTNUMMER	2585
PROSJEKTTITTEL	Undersøkelse av opplæring til barn og unge asylsøkere
OPPDRAAGSGIVER	Utdanningsdirektoratet
ANSVARLIG UTGIVER	Møreforskning Molde AS
UTGIVELSESTED	Molde
UTGIVELSESRÅR	2015
ISSN	0806-0789
ISBN (TRYKT)	978-82-7830-243-9
ISBN (ELEKTRONISK)	978-82-7830-242-2
DISTRIBUSJON	Høgskolen i Molde, Biblioteket, pb 2110, 6402 Molde tlf 71 21 41 61 epost: biblioteket@himolde.no www.moreforsk.no

SAMMENDRAG

Rapporten presenterer resultater fra en spørreskjemaundersøkelse blant kommuner med asylmottak og omsorgssentre, og som derfor tilbyr grunnskoleopplæring for barn og unge asylsøkere. Undersøkelsen ble gjennomført ved hjelp av Questback i perioden 4. juni til 18. august 2014. Spørreskjemaet ble distribuert til skolefagansvarlige i 103 kommuner med statlige asylmottak eller omsorgssentre. Etter avslutning av spørreundersøkelsen kunne det legges til grunn svar fra 51 kommuner.

De aller fleste kommunene i undersøkelsen ivaretar elevenes rett til særskilt norskopplæring. Det er imidlertid mange kommuner som ikke tilbyr sine elever fra asylmottak og omsorgssentre morsmålsopplæring og/eller tospråklig fagopplæring opplæring.

Selv om en del av de kommunene som ikke tilbyr morsmålsopplæring eller tospråklig fagopplæring tilbyr annen tilrettelagt opplæring som alternativ, er det fortsatt kommuner som verken tilbyr tospråklig fagopplæring, morsmålsopplæring eller tilrettelagt opplæring som erstatning for slik opplæring. I de kommunene hvor morsmålsopplæring tilbys, er ofte gjennomsnittlig lærertimer per elev lavt. Dette gjelder også delvis for tospråklig fagopplæring. Morsmåls- og tospråklig opplæring gis med andre ord ikke bare av mindretallet av kommuner, men det gis også i begrenset grad i de kommunene hvor det faktisk gis slik opplæring.

Selv om de aller fleste kommunene har faste rutiner for når asylsøkerellevens norskkunnskaper og faglige ferdigheter skal kartlegges, så tyder resultatene på at kommunene har problemer med å kartlegge elevenes morsmålsferdigheter. Enkelte har også problemer med å få kartlagt elevenes faglige ferdigheter før eller ved oppstart.

Manglende tilgjengelig kompetanse, både på flerkulturell pedagogikk/flerkulturelle emner o.l., og ikke minst på særskilt språkopplæring, må ses i sammenheng med og kan være noe av

årsaken til at så mange kommuner ikke tilbyr morsmålsopplæring og tospråklig fagopplæring, og heller ikke kartlegger elevenes morsmålsferdigheter eller faglige ferdigheter før eller ved skolestart. Det er særlig de små kommunene som sliter med å tilby elevene særskilt språk-opplæring, og som samtidig i størst utbredelse mangler kompetanse på disse områdene og heller ikke kartlegger elevenes ferdigheter i morsmål og fag.

Kommunene står nokså fritt i hvordan de vil organisere opplæringen, noe som også gjenspeiler seg i resultatene fra undersøkelsen. En relativt betydelig andel av elevene, nær 40 prosent av de 792 asylsøkerene som omfattes i utvalget, deltar kun i ordinær opplæring i vanlig klasse/basisgruppe uten at de har tospråklig lærer eller assistent til stedet. Selv om integrasjon og hospitering i ordinære opplæringstilbud beskrives som et viktig tiltak for elevenes språklige utvikling og sosiale inkludering, kan det samtidig reises problemstillinger knyttet til muligheten for å ivareta disse elevenes individuelle tilretteleggingsbehov, spesielt knyttet til språkforståelse.

Kompetanseutfordringer til tross, resultatene viser at kommunene i liten grad samarbeider om opplæringen til asylsøkererelev. En problemstilling og utforske, er om det kan ligge et potensiale til å styrke kvaliteten på asylsøkeropplæringen blant annet gjennom økt samarbeid mellom kommunene.

Selv om resultatene kan danne grunnlag for problemstillinger knyttet til kvaliteten på opplæringstilbudet til barn og unge asylsøkere, gir resultatene imidlertid ikke grunnlag for å si noe sikkert om kvaliteten på opplæringen, og hvordan skolene arbeider for og hvorvidt de maktet å realisere målsettingen om integrering og inkludering kombinert med ivaretagelsen av elevenes individuelle behov knyttet både til språk, fag, og det sosiale. Til det trengs mer forskning som går nærmere inn på kommunenes og skolenes system, rutiner, kompetansebehov, planer, undervisningsprosesser og resultater.

FORORD

Utdanningsdirektoratets (Udir) avdeling for finansiering og tilskuddsforvaltning (FOT) ved divisjon for regelverk og finansiering har ansvaret for at tilsagn og utbetalinger til barnehager og grunn- og videregående skoler fører til best mulig opplæring av barnehagebarn/elever/deltakere innenfor de enkelte ordninger. Samlet forvalter enheten om lag fem milliarder kr. årlig til tilskuddsordningene. Tilskuddsmottakerne er spredt ut over hele landet og i noen grad også i utlandet.

Møreforskning Molde samarbeidet med Udir, ved avdeling for finansiering og tilskuddsforvaltning (FOT), om en gjennomgang av tilskuddsordningene med sikte på å drøfte metoder for å styrke enhetens forvaltning av tilskuddsmidlene.

I MFM har forskningsleder Kari Bachmann, seniorrådgiver Bjørn Bergem, professor Arild Hervik og konsulent Lasse Bræin deltatt i arbeidet med utvikling av en analysemodell og utvikling av indikatorer for at Udir på en mer effektiv og sikker måte skal kunne forvalte tilskuddsordningene i fremtiden.

I forbindelse med dette arbeidet ble det gjennomført en undersøkelse om grunnskoleopplæringen av barn og unge som bor i asylmottak eller omsorgssentre. Tilskuddsordningen skal bidra med finansiering for å sikre at målgruppen får lovfestet grunnskoleopplæring så snart som mulig etter at de har kommet til landet. Det er kommuner med asylmottak og omsorgssentre som er mottakere av ordningen.

Udir, ved Avdeling for forskning og internasjonalt arbeid, ønsket å utgi resultater fra undersøkelsen i rapport. Denne rapporten presenterer derfor resultater fra denne undersøkelsen. Grunnlaget for undersøkelsen, målsettinger, problemstillinger og spørreskjema er utarbeidet i tett samarbeid med Utdanningsdirektoratet. Vi vil takke de involverte fra FOT for et godt og konstruktivt samarbeid om dette. Vi vil også takke Udir, ved Avdeling for forskning og internasjonalt arbeid og Juridisk avdeling, for mange gode og konstruktive tilbakemeldinger og innspill underveis i arbeidet med rapporten.

Møreforskning Molde vil også takke de kommunene som tok seg tid til å besvare spørreskjemaundersøkelsen.

Kari Bachmann
Forskningsleder Helse, Utdanning og Samfunn
Møreforskning Molde

INNHold

Forord.....	5
Innhold	7
1 Innledning.....	8
1.1 Bakgrunn for gjennomføring av undersøkelsen.....	8
1.2 Om tilskuddsordningen og regelverket.....	8
1.3 Bakgrunn for undersøkelsen	11
2 Metode	13
2.1 Indikatorsettene.....	13
2.2 Spørreundersøkelse blant kommuner	15
3 Resultater	19
3.1 Ressursindikatorer	19
3.2 Prosessindikatorer.....	28
3.3 Resultatindikatorer	35
4 Oppsummering og konklusjon.....	36
4.1 Oppsummering.....	36
4.2 Konklusjon	39
Vedlegg.	42
Spørreskjema	42

1 INNLEDNING

1.1 BAKGRUNN FOR GJENNOMFØRING AV UNDERSØKELSEN

Utdanningsdirektoratet (Udir), ved avdeling for finansiering og tilskuddsforvaltning (FOT), forvaltet i 2014 64 tilskuddsordninger på om lag 5 mrd. kr. I snitt har en evaluert en ordning per år. Dette innebærer en lav frekvens på evalueringene. For å bedre på dette, ønsket FOT å se på muligheten til å utforme indikatorer som kan benyttes til å beskrive tilstanden på sin tilskudds-portefølje. Indikatorene skulle være et bidrag til forklaringsfaktorer som i sum forteller om tilskuddsmidlene kommer sluttmottaker til gode, samt effektivitet og effekter av tilskuddene. Møreforskning Molde (MFM) bisto FOT i arbeidet med indikatorene.

Sammen med FOT har MFM utviklet en metodisk tilnærming for analyse og utvikling av indikatorer som legger grunnlaget for at Udir på en mer effektiv og sikker måte skal kunne forvalte tilskuddsordningene i fremtiden. Bakgrunnen for dette arbeidet er bl.a. at ordningene er mange og ulike, noe som stiller ulike krav til forvaltningen. MFM og FOT utviklet et indikatorsett som forsøker å operasjonalisere de overordnede målsettingene for opplæringen, som grunnlag for en risikovurdering. Dette indikatorsettet er anvendt som analysemodell for de enkelte tilskuddsordningene.

For enkelte av tilskuddsordningene eksisterte det få kvantitative måleparametre og manglende kontrollgrunnlag som gjorde det vanskelig å vurdere hvorvidt tilskuddene brukes etter formålet og kommer målgruppen til gode. Det var derfor behov for å innføre nye evaluerings- og kontrollrutiner for disse ordningene, for eksempel ved å samle inn årlige kvantitative data, eller ved å gjøre årlige stikkprøver som rullerte mellom de ulike tilskuddsmottakerne i gruppen.

En av de ordningene hvor det ble fremskaffet mer informasjon, var tilskuddsordningen til opplæring til barn og unge asylsøkere. Det ble derfor gjennomført en undersøkelse om ordningen og kommunenes organisering av opplæringen for barn og unge asylsøkere. Resultater fra denne undersøkelsen presenteres i denne rapporten.

1.2 OM TILSKUDDSORDNINGEN OG REGELVERKET

Målet med tilskuddsordningen er å bidra med finansiering slik at barn og unge i grunnskolealder og ungdom i alderen 16-18 år, som ikke har utdanning tilsvarende norsk grunnskole, og som bor i asylmottak og omsorgssentre, får grunnskoleopplæring så snart som mulig etter at de har kommet til landet. Ordningen gjelder så lenge en er boende på asylmottak. Det er kommuner med asylmottak og omsorgssentre som er mottakere av ordningen.

Bakgrunnen for ordningen er at barn i skolepliktig alder, som bor i asylmottak og omsorgssentre, har rett og plikt til grunnskoleopplæring etter bestemmelsene i Lov om grunnskolen og den vidaregåande opplæringa av 17.07.1998 (opplæringsloven). I følge opplæringsloven § 2-1 har barn som er i grunnskolealder rett til grunnskoleopplæring, dersom det er sannsynlig at barnet skal være i Norge i mer enn tre måneder. Når oppholdet har vart i tre måneder, inntreer plikten til grunnskoleopplæring. Kommunen er derfor pliktig å foreta en vurdering av om det er sannsynlig at barnet vil bli i Norge i mer enn tre måneder, og tilby skoleplass dersom dette er sannsynlig.

Tilskuddsordningen skal bidra med finansiering for å sikre at målgruppen får lovfestet grunnskoleopplæring så snart som mulig etter at de har kommet til landet. Ordningen gjelder så lenge en er boende på asylmottak eller omsorgssenter. Beløpet som utbetales fordeles på 10 måneder (ett skoleår), og skal i tillegg til ordinær undervisning dekke særskilt norskopplæring, tospråklig fagopplæring og morsmålsopplæring etter reglene i opplæringsloven § 2-8.

Opplæringsloven § 2-1 Rett og plikt til grunnskoleopplæring (1. og 2. ledd)

Barn og unge har plikt til grunnskoleopplæring, og rett til ein offentlig grunnskoleopplæring i samsvar med denne lova og tilhøyrande forskrifter. Plikten kan ivaretaast gjennom offentlig grunnskoleopplæring eller gjennom anna, tilsvarende opplæring.

Retten til grunnskoleopplæring gjeld når det er sannsynleg at barnet skal vere i Noreg i meir enn tre månadar. Departementet kan i særlege tilfelle fritta elevar frå denne plikta.

Opplæringsloven § 2-8. Særskild språkopplæring for elevar frå språklege minoritetar

Elevar i grunnskolen med anna morsmål enn norsk og samisk har rett til særskild norskopplæring til dei har tilstrekkeleg dugleik i norsk til å følgje den vanlege opplæringa i skolen. Om nødvendig har slike elevar også rett til morsmålsopplæring, tospråkleg fagopplæring eller begge delar.

Morsmålsopplæringa kan leggjast til annan skole enn den eleven til vanleg går ved.

Når morsmålsopplæring og tospråkleg fagopplæring ikkje kan givast av eigna undervisningspersonale, skal kommunen så langt mogleg leggje til rette for anna opplæring tilpassa føresetnadene til elevane.

Kommunen skal kartleggje kva dugleik elevane har i norsk før det blir gjort vedtak om særskild språkopplæring. Slik kartlegging skal også utførast undervegs i opplæringa for elevar som får særskild språkopplæring etter føresegna, som grunnlag for å vurdere om elevane har tilstrekkeleg dugleik i norsk til å følgje den vanlege opplæringa i skolen.

Kommunen kan organisere særskilt opplæringstilbod for nykomne elevar i eigne grupper, klassar eller skolar. Dersom heile eller delar av opplæringa skal skje i slik gruppe, klasse eller skole, må dette fastsetjast i vedtaket om særskild språkopplæring. Vedtak om slik opplæring i særskilt organisert tilbod kan berre gjerast dersom dette er rekna for å vere til beste for eleven. Opplæring i særskilt organisert tilbod kan vare inntil to år. Vedtak kan berre gjerast for eitt år om gongen. I vedtaket kan det for denne perioden gjerast avvik frå læreplanverket for den aktuelle eleven i den utstrekning dette er nødvendig for å vareta eleven sitt behov. Vedtak etter dette leddet krev samtykkje frå elev eller føresette.

Særskilt språkopplæring er en samlebetegnelse på særskilt norskopplæring, morsmålsopplæring og tospråklig fagopplæring. Kommunen skal kartlegge elevens ferdigheter i norsk før de fatter enkeltvedtak om særskilt språkopplæring. Elever med annet morsmål enn norsk og samisk skal ha særskilt norskopplæring inntil de har tilstrekkelig kompetanse i norsk til å følge den vanlige opplæringen. Særskilt norskopplæring innebærer at det gis forsterket opplæring i norsk. Om nødvendig har slike elever også rett til morsmålsopplæring, tospråklig fagopplæring eller begge deler (Oppl. § 2-8). Disse elevene skal med andre ord ha rett til særskilt norskopplæring, men vil kunne ha rett til morsmålsopplæring og tospråklig fagopplæring i en overgangsperiode dersom de har svært begrensede norskferdigheter. Morsmålsopplæring er opplæring i morsmålet, mens tospråklig fagopplæring betyr at eleven får opplæring i ett eller flere fag på to språk. Morsmålsopplæringen kan legges til en annen skole enn den eleven vanligvis går ved. For enkelte

kommuner kan det være en utfordring å ha tilgjengelig kompetanse til morsmålsopplæring og tospråklig fagopplæring. Dersom slik opplæring ikke kan gis av egnet undervisningspersonale, skal kommunen legge til rette for annen opplæring som er tilpasset elevenes forutsetninger¹.

Kommunen står friere ved organisering av opplæring for nyankomne enn ved ordinær opplæring. Opplæringsloven § 2-8 femte ledd gir skoleeier en begrenset rett til å gjøre unntak fra opplæringsloven § 8-2 om at elevene til vanlig ikke skal organiseres etter faglig nivå, kjønn eller etnisk tilhørighet, fra opplæringsloven § 8-1 om retten til å gå på nærskolen, og fra Læreplanverket for Kunnskapsløftet, både når det gjelder læreplanene i fag og ordinær fag- og timefordeling. Dette gir kommunene mulighet til selv å velge om de vil tilby et særskilt opplæringstilbud organisert i grupper, klasser eller skoler. Dette kan innebære at variasjonen i organiseringen av tilbudet til nyankomne elever er betydelig. Enkeltvedtak om opplæring i særskilt organisert tilbud kan bare fattes hvis det regnes å være til elevens beste og bare for ett

Opplæringsloven § 8-1 første ledd

Grunnskoleelevane har rett til å gå på den skolen som ligg nærast eller ved den skolen i nærmiljøet som dei soknar til. Kommunen kan gi forskrifter om kva for skole dei ulike områda i kommunen soknar til. Kravet i § 38 første leddet bokstav c i forvaltningslova om kunngjering i Norsk Lovtidend gjeld ikkje.

Opplæringsloven § 8-2 Organisering av elevane i klassar eller basisgrupper

I opplæringa skal elevane delast i klassar eller basisgrupper som skal vareta deira behov for sosialt tilhør. For delar av opplæringa kan elevane delast i andre grupper etter behov. Til vanleg skal organiseringa ikkje skje etter fagleg nivå, kjønn eller etnisk tilhør. Klassane, basisgruppene og gruppene må ikkje vere større enn det som er pedagogisk og tryggleiksmessig forsvarleg.

Klassen eller basisgruppa skal ha ein eller fleire lærarar (kontaktlærarar) som har særleg ansvar for dei praktiske, administrative og sosialpedagogiske gjeremåla som gjeld klassen eller basisgruppa og dei elevane som er der, mellom anna kontakten med heimen.

år av gangen, til sammen i inntil to år. Det kreves samtykke fra elev eller foresatte².

Kommunen har også ansvar for et eget tilbud til ungdom i alderen 16-18 år uten andre skoletilbud. Beboere i statlig mottak i alderen 16-20 år, med gyldig oppholdstillatelse, og uten norsk grunnskole eller tilsvarende, skal ha tilbud om eksamensrettet grunnskoleopplæring.³

På linje med andre elever har de også rett til spesialundervisning etter opplæringsloven § 5-1.

¹ Udir (2012). Veileder. Innføringstilbud til nyankomne minoritetsspråklige elever. Lastet ned 29.09.2014: http://www.udir.no/Upload/Lov_regelverk/Veiledere/Veileder_Innforingstilbud_020712.pdf?epslanguage=no

² Ibid.

³ Udir (2012). Veileder. Innføringstilbud til nyankomne minoritetsspråklige elever. Lastet ned 29.09.2014: http://www.udir.no/Upload/Lov_regelverk/Veiledere/Veileder_Innforingstilbud_020712.pdf?epslanguage=no

Opplæringsloven § 5-1 Rett til spesialundervisning

Elevar som ikkje har eller som ikkje kan få tilfredsstillande utbytte av det ordinære opplæringstilbodet, har rett til spesialundervisning.

I vurderinga av kva for opplæringstilbod som skal givast, skal det særleg leggjast vekt på utviklingsutsiktene til eleven. Opplæringstilbodet skal ha eit slikt innhald at det samla tilbodet kan gi eleven eit forsvarleg utbytte av opplæringa i forhold til andre elevar og i forhold til dei opplæringsmåla som er realistiske for eleven. Elevar som får spesialundervisning, skal ha det same totale undervisningstimetalet som gjeld andre elevar, jf. § 2-2 og § 3-2.

1.3 BAKGRUNN FOR UNDERSØKELSEN

Tilskuddsordningen fullfinansierer ikke målgruppens grunnskoleopplæring. I følge beregninger foretatt av Rambøll⁴, for Justis- og beredskapsdepartementet i samarbeid med Kunnskapsdepartementet, har kommunene i snitt 1,6 ganger høyere utgifter enn tilskuddsbeløpet. Undersøkelsen viser samtidig at det er store forskjeller i oppgitt utgift per elev i datagrunnlaget, som følge av ulike organiserings- og tilbudsformer. Den laveste oppgitte utgiften var for elever organisert i egen innføringsklasse, på mellom ca. 50 000-70 000 per elev per år, avhengig av beregningsgrunnlag. Den høyeste utgiften fant de for elever som var plassert i ordinære klasser, på mellom ca. 180 000-210 000 per elev per år.⁵

Innenfor gitte rammer står kommunene nokså fritt med hensyn til organiseringen av opplæringen for barn og unge i asylmottak og omsorgssentre. Samtidig viser forskning at organisering og kvalitet på den opplæringen som gis til målgruppen er gjenstand for betydelig variasjon mellom kommuner, og at det er varierende hvilken kompetanse elevene tilegner seg i løpet av et innføringstilbud.⁶ Det er lovfestet at det er mulig å organisere innføringstilbud for nyankomne elever i egne grupper, klasser eller skoler. Selv om loven inneholder begrensninger for hvordan dette kan løses, gir muligheten for unntak fra opplæringsloven §§ 8-1 og 8-2 store muligheter for variasjon i organiseringen av tilbudet. Opplæringsloven § 2-8 femte ledd gir også mulighet til å avvike fra fag- og timefordelingen og læreplaner for fag så lenge en deltar i et innføringstilbud.

Udires statistikk og forskningsfunn underbygger antagelsen om at organisering og kvalitet på opplæringen til asylsøkerelver varierer betydelig mellom kommuner⁷. Selv om handlingsrommet skal brukes for å kunne ivareta individuelle behov og rettigheter for den enkelte elev⁸,

⁴ Rambøll (2013). Kartlegging av innføringstilbud til elever som kommer til Norge i ungdomsskolealder og som har få års skolegang før ankomst. Rapport, Utdanningsdirektoratet, juni 2013.

⁵ Ibid.

⁶ Rambøll (2013). Kartlegging av innføringstilbud til elever som kommer til Norge i ungdomsskolealder og som har få års skolegang før ankomst. Rapport, Utdanningsdirektoratet, juni 2013.

⁷ Ibid.

Udir (2013). Utdanningsspeilet. Lastet ned 22.10.2015:

<http://www.udir.no/Tilstand/Utdanningsspeilet/Utdanningsspeilet/Utdanningsspeilet-2013/2-Ressurser/28-Ressursbruk-til-sarskilt-sprakopplaring-for-minoritetsspraklige-elever/>

⁸ Udir (2012). Veileder. Innføringstilbud til nyankomne minoritetsspråklige elever. Lastet ned 29.09.2014:

http://www.udir.no/Upload/Lov_regelverk/Veiledere/Veileder_Innforingstilbud_020712.pdf?epslanguage=no

viser undersøkelser at disse elevene fikk færre timer enn øvrige skoleelever⁹. Av Utdanningsspeilet 2013 framgår det at antall lærertimer til særskilt språkopplæring har gått ned de siste årene, til tross for at både antall og andelen elever med særskilt språkopplæring har økt. Fallet har vært størst i særskilt norskopplæring og morsmålsopplæring. I morsmålsopplæring har antall timer per elev blitt mer enn halvert i tidsrommet mellom 2006/2007 og 2013. Nedgangen skyldes både at undervisningen gis i større grupper og at timeantallet til elevene har blitt redusert¹⁰. I samme periode finner Udir en vekst i antall timer per elev til tilrettelagt opplæring når kommunen ikke kan tilby tospråklig fagopplæring eller morsmålsopplæring. Denne økningen forklares med at det er vanskelig å rekruttere personale med riktig kompetanse.

Det har også blitt funnet at noen elever blir værende i innføringsklasser og at det for disse elevene finnes svakheter i samarbeidet mellom skoler og PPT¹¹. Integrasjon og hospitering i ordinære opplæringstilbud beskrives som et viktig tiltak for at elevene skal kunne praktisere språket og bli kjent med nye elever. Rambøll¹² fant i sine undersøkelser viser at innførings-tilbudene bare i varierende grad legger til rette for slik integrasjon.

Tilgjengelig lærerkompetanse i kommunene kan bidra med noe av forklaringen på variasjonen i tilbudet til asylsøkerellevne. Det er tidligere avdekket et stort kompetansebehov blant lærere og skoleledere i forhold til opplæring av barn og unge som bor i asylmottak og omsorgssentre¹³. Spesielt er tilgangen på lærere med nødvendig språkkompetanse innenfor utvalgte språk en utfordring, hvilket har stor innvirkning på hvordan tilbudet innrettes¹⁴. Sletten og Engebrigtsen¹⁵ fant at relativt få kommuner har ansatte med formell kompetanse i tospråklig fagopplæring. I følge Rambølls undersøkelser ble morsmålsopplæring tilbudt i om lag halvparten av de kartlagte kommunene, og der det tilbys er det hovedsakelig et tilbud i enkelte språk og til enkelte elever. Morsmåls- og tospråklig opplæring beskrives med andre ord som en stor utfordring også i de kommunene hvor det faktisk gis slik opplæring.¹⁶ Dette bekreftes av Sletten og Engebrigtsen, som fant at relativt få asylsøkerellevne får tospråklig fagopplæring og morsmålsundervisning. Deres funn tydet på at det som regel kun ble gitt tilbud om morsmålsopplæring til noen språkgrupper og at det er de små kommunene som gir det svakeste tilbudet når det gjelder tilpasset språkopplæring til asylsøkerellevne i grunnskolen. Dette til tross for at forskning viser at det å lære et andrespråk så godt at det fungerer som fullverdig opplæringsspråk, tar fra 5-7 år¹⁷, og at det Baker i 2006 oppsummerte som "sterke tospråklige modeller", der målet er at elevene både skal læres opp i eget morsmål og i andrespråket, gir dokumenterte fordeler for minoritets-

⁹ NOU 2010:7. Mangfold og mestring – Flerspråklige barn, unge og voksne i opplæringssystemet.

¹⁰ Udir (2013). Utdanningsspeilet. Lastet ned 22.10.2015:

<http://www.udir.no/Tilstand/Utdanningsspeilet/Utdanningsspeilet/Utdanningsspeilet-2013/2-Ressurser/28-Ressursbruk-til-sarskilt-sprakopplaring-for-minoritetspraklige-elever/>

¹¹ NOU 2010:7. Mangfold og mestring – Flerspråklige barn, unge og voksne i opplæringssystemet.

¹² Rambøll (2013). Kartlegging av innføringstilbud til elever som kommer til Norge i ungdomsskolealder og som har få års skolegang før ankomst. Rapport, Utdanningsdirektoratet, juni 2013.

¹³ NOU 2010:7. Mangfold og mestring – Flerspråklige barn, unge og voksne i opplæringssystemet.

¹⁴ Rambøll (2013). Kartlegging av innføringstilbud til elever som kommer til Norge i ungdomsskolealder og som har få års skolegang før ankomst. Rapport, Utdanningsdirektoratet, juni 2013.

¹⁵ Sletten, M. og Engebrigtsen, A. (2011). Kartlegging av opplæringstilbudet til enslige mindreårige asylsøkere og barn av asylsøkere. NOVA Rapport 20/2011.

¹⁶ Rambøll (2013). Kartlegging av innføringstilbud til elever som kommer til Norge i ungdomsskolealder og som har få års skolegang før ankomst. Rapport, Utdanningsdirektoratet, juni 2013.

¹⁷ NOU 2010:7. Mangfold og mestring – Flerspråklige barn, unge og voksne i opplæringssystemet.

språklige elevers faglige og språklige utvikling, selv om resultatene ikke er helt entydige¹⁸. Modellene bygger på eksplisitte mål om at elevene skal bli funksjonelt tospråklige og tokulturelle. Tiltaket settes i gang ut fra sterke oppfatninger om at tospråklighet representerer en kulturell berikelse for det enkelte individ og samfunnet som helhet¹⁹. Et annet argument som understreker behovet for morsmålsopplæring, er at barn av asylsøkere er i en situasjon hvor det er høyst usikkert om de skal få bli i Norge eller ikke. En del av disse elevene vil vende tilbake til sine hjemland, og morsmålsopplæring kan for disse ha betydning for deres retur og reintegrering i hjemlandet, deriblant deres muligheter for å fortsette sin skolegang²⁰.

Videre anses kartlegging av elevenes kunnskap og ferdigheter som en forutsetning for å kunne gi et tilpasset opplæringstilbud²¹. Undersøkelser viser at det er varierende praksis knyttet til kartlegging, og at kommunene etterlyser tydelige føringer for kartlegging. Blant de mindre kommunene finner en dessuten utfordringer knyttet til kompetanse i bruk av kartleggings-verktøy²².

2 METODE

Det er kommuner med asylmottak og omsorgssenter som er mottakere av tilskuddsordningen. Alle disse kommunene (103 stk.) ble invitert til å delta i undersøkelsen.

2.1 INDIKATORSETTENE

Figur 2.1 gir en oversikt over indikatorene som er brukt i analysene av opplæringen til barn og unge asylsøkere.

¹⁸ Bakken, A. (2007). Virkninger av tilpasset språkopplæring for minoritetsspråklige elever. En kunnskapsoversikt. NOVA Rapport 10/07.

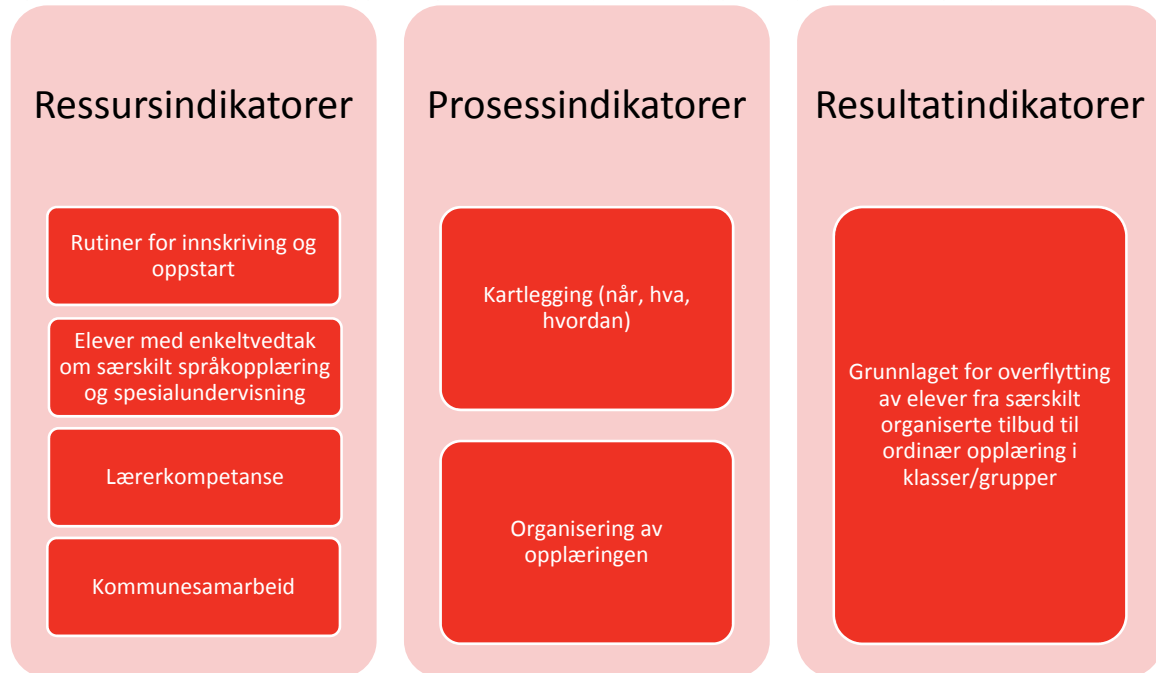
¹⁹ Ibid.

²⁰ NOU 2010:7. Mangfold og mestring – Flerspråklige barn, unge og voksne i opplæringssystemet.

²¹ Rambøll (2013). Kartlegging av innføringstilbud til elever som kommer til Norge i ungdomsskolealder og som har få års skolegang før ankomst. Rapport, Utdanningsdirektoratet, juni 2013.

²² Ibid.

Figur 2.1. Indikatorsettet som ligger til grunn for analysene av opplæringen til barn og unge asylsøkere.

Faktorer som omhandler opplæringens *input* omfatter alle faktorer som må inngå for å skape høy kvalitet på opplæringen. De viktigste av disse faktorene, som kan omtales som ramme-faktorer²³, vil generelt kunne bestå av lærere, elever, bygninger og undervisningsmateriale. De vil i tillegg kunne omfatte styringsdokumentene som definerer og danner grunnlaget for organiseringen av virksomhetene som lov og forskrift. Det vil også gjelde pedagogenes/lærernes formelle kompetanse, personaltetthet, elevgruppens størrelse og sammensetning. Input-indikatorene her består av rutiner for innskriving og oppstart, elever med enkeltvedtak om særskilt språkopplæring og spesialundervisning, lærerkompetanse og kommunesamarbeid.

Opplæringens *prosess* handler om selve arbeidet med opplæringen. Dette kan omfatte opplæringens innhold, metodisk tilnærming, lærernes og de opplæringsansvarliges anvendelse av egen kompetanse og muligheter til utvikling av denne i arbeidet, samt læringsmiljøet. Det dreier seg i all hovedsak om kvaliteten på relasjoner og prosesser innenfor virksomheten²⁴. Prosessindikatorer vil bestå av en del subjektive indikatorer basert på intervjuer og observasjoner og kvaliteten beskrives da gjerne med kvalitetsindikatorer. I dette arbeidet har vi i begrenset grad hatt mulighet til å gå inn i en prosessevaluering. Prosessindikatorene i denne undersøkelsen består av kommunens kartleggingsrutiner som grunnlag for den opplæringen som tilbys elevene, samt informasjon om hvordan opplæringen organiseres.

Outputindikatorene kan også omtales som en effektevaluering, og beskriver det en har oppnådd med den pedagogiske virksomheten, det vil si hva elevene har lært, og hvilken kompetanse de

²³ Lundgren, Ulf P. 1972. Frame factors and the teaching process: a contribution to curriculum theory and the theory of teaching. Stockholm: Almqvist & Wiksell.

Lundgren, Ulf P. (1986). Att organisera skolan. Om grundskolans organisation och ledning. Stockholm, Liber Utbildningsförlaget.

²⁴ NOU 2003:16 I første rekke

har oppnådd i løpet av opplæringstiden, sett i forhold til definerte mål og forventninger.²⁵ Eksempler på effektindikatorer er eksamensresultat, normerte prøver og gjennomstrømning i videregående opplæring. Det betyr ikke at det ikke vil være tolkningsproblem knyttet til slike effekter, da det vil være vanskelig å finne lineære sammenhenger mellom innsats, prosesser og resultater. Det er lite resultatindikatorer blant asylsøkerelver, og utgjøres her av hvilken informasjon kommunen legger til grunn for overflytting av elever fra særskilt organiserte tilbud til ordinær opplæring i klasser/grupper, med andre ord den vurderingen som ligger til grunn for hvorvidt det særskilte tilbudet kan opphøre.

2.2 SPØRREUNDERSØKELSE BLANT KOMMUNER

Spørreundersøkelsen vedrørende tilskuddsordningen "Tilskudd til opplæring av barn og unge asylsøkere" (Kap. 225 post 64) ble gjennomført ved hjelp av Questback i perioden 4. juni til 18. august 2014. Spørreskjemaet ble distribuert til skolefagansvarlige i 103 kommuner med statlige asylmottak eller omsorgssentre. Første frist for besvarelse var fastsatt til 13. juni, og påminnelser ble automatisk utsendt 20. og 25. juni. Spørreskjemaet bestod av 21 hovedspørsmål (se vedlegg) hvor de fleste spørsmålene var formulert ut i fra et "her-og-nå" bilde av grunnskoleopplæringen til barn og unge asylsøkere i kommunen, og enkelte spørsmål var relatert til det daværende skoleår (2013-14) sett under ett.

2.2.1 UTVALG OG RESPONDENTER

Utgangspunktet for spørreundersøkelsen var en liste med 103 kommuner med ordinære asylmottak eller omsorgssentre. Etter avslutning av spørreundersøkelsen var det mottatt svar fra 53 kommuner, men to av besvarelsene var så ufullstendige at de ikke kunne benyttes i analysen. Det er derfor lagt til grunn svar fra 51 kommuner, selv om én av kommunene som deltok oppga ingen barn eller unge asylsøkerelver i grunnskoleopplæring siste skoleår.

Et kvantitativt måltall er tilgjengelig i GSI, del A, linje 16. Denne gir oversikt over hvor mange av elevene i grunnskoleopplæring (1. til 10. trinn) som er asylsøkere ved inngangen til skoleåret (registreringstidspunkt 1. oktober).

Tabell 2.1 viser antall asylsøkerbarn i grunnskoleopplæring pr 1. oktober 2013 fordelt på fylker. Totalt var det registrert 1611 elever i grunnskoleopplæringen med status som asylsøkere i 149 av landets kommuner.

²⁵ Ibid.

	Antall asylsøkerbarn i grunnskole- opplæring		Antall kommuner
	1.10.2013	Frekvens	
LANDET	1 611		149
Østfold	37	2.3 %	6
Akershus	102	6.3 %	12
Hedmark	91	5.6 %	8
Oppland	126	7.8 %	12
Buskerud	167	10.4 %	13
Vestfold	75	4.7 %	7
Telemark	87	5.4 %	6
Aust-Agder	72	4.5 %	4
Vest-Agder	124	7.7 %	7
Rogaland	91	5.6 %	11
Hordaland	88	5.5 %	9
Sogn og Fjordane	37	2.3 %	6
Møre og Romsdal	105	6.5 %	10
Sør-Trøndelag	65	4.0 %	4
Nord-Trøndelag	52	3.2 %	7
Nordland	166	10.3 %	15
Troms	92	5.7 %	10
Finnmark	34	2.1 %	2

Tabell 2.1 Antall asylsøkere blant elever i grunnskoleopplæring registrert i GSI 1.10.2013.

I utvalget av 103 kommuner som denne undersøkelsen var rett mot var det ved skoleårets begynnelse registrert 1248 elever med status som asylsøkere i 95 av kommunene. I de 51 kommunene som responderte på undersøkelsen var det tilsvarende antall elever som var asylsøkere 666 i 48 av kommunene. Totalt var svarandelen i forhold til utvalget på 50 % av kommunene, eller tilsvarende 53 % målt i antall asylsøkerelever registrert i GIS.

Undersøkelsen ble gjennomført fra medio juni, med to purrerunder. Svarandelen må anses som god tatt i betraktning at undersøkelsen ble gjennomført i en periode med ferieavvikling.

	Utvalg i undersøkelsen			Respondenter i undersøkelsen			Andel responder i forhold til utvalg	
	Antall kommuner	GSI-tall pr 1.10.2013	Antall kommuner med GSI- tall	Antall kommuner	GSI-tall pr 1.10.2013	Antall kommuner med GSI- tall	Kommuner	GSI-tall
LANDET	103	1248	95	51	666	48	50 %	53 %
Østfold	4	35	3	1	0	0	25 %	0 %
Akershus	6	88	6	2	46	2	33 %	52 %
Hedmark	7	58	6	5	55	5	71 %	95 %
Oppland	9	75	8	4	35	4	44 %	47 %
Buskerud	4	90	4	3	82	3	75 %	91 %
Vestfold	3	56	3	1	25	1	33 %	45 %
Telemark	4	33	3	2	16	2	50 %	48 %
Aust-Agder	4	57	2	2	15	1	50 %	26 %
Vest-Agder	6	123	6	4	97	4	67 %	79 %
Rogaland	6	75	6	3	51	3	50 %	68 %
Hordaland	7	77	7	3	32	3	43 %	42 %
Sogn og Fjordane	6	27	5	1	7	1	17 %	26 %
Møre og Romsdal	7	91	7	5	70	5	71 %	77 %
Sør-Trøndelag	3	43	2	2	11	1	67 %	26 %
Nord-Trøndelag	5	50	5	1	10	1	20 %	20 %
Nordland	12	153	12	6	59	6	50 %	39 %
Troms	8	83	8	6	55	6	75 %	66 %
Finnmark	2	34	2	0			0 %	0 %

Tabell 2.2 Utvalg og respondenter i spørreundersøkelsen med antall asylsøkerelever i grunnskoleopplæring registrert i GSI 1.10.2013.

På intervju tidspunktet ble kommunene bedt om å oppgi antall asylsøkerelever i grunnskoleopplæring, som for de 51 kommunene som inngår i undersøkelsen totalt var 789 elever. Dette tallet ligger 18 % høyere enn det som var registrert i GIS ved inngangen av skoleåret (666 elever) og for enkelte fylker var netto endring gjennom skoleåret relativt stort. Dette gjenspeiler at det kan være vesentlige fluktuasjoner i antallet asylsøkere som tas opp i grunnskoleopplæringen gjennom skoleåret. I tillegg til de 789 barn og unge asylsøkerelvene i de undersøkte kommunene ble det i tillegg oppgitt totalt 125 asylsøkerelever mellom 16 og 18 år i grunnskoleopplæring.

Respondenter i undersøkelsen			Spm. 14		Spm. 18
	Antall kommuner	GSI-tall pr 1.10.2013	Antall asylsøkerelever totalt i kommunens grunnskoleopplæring	Differanse spm. 14 og GSI-tall	Antall asylsøkerelever 16-18 år registrert i grunnskoleopplæring
LANDET	51	666	789	123	125
Østfold	1	0	20	20	10
Akershus	2	46	50	4	0
Hedmark	5	55	44	-11	2
Oppland	4	35	48	13	9
Buskerud	3	82	61	-21	0
Vestfold	1	25	22	-3	1
Telemark	2	16	19	3	6
Aust-Agder	2	15	26	11	1
Vest-Agder	4	97	105	8	10
Rogaland	3	51	52	1	20
Hordaland	3	32	31	-1	0
Sogn og Fjordane	1	7	11	4	0
Møre og Romsdal	5	70	152	82	24
Sør-Trøndelag	2	11	10	-1	
Nord-Trøndelag	1	10	9	-1	0
Nordland	6	59	60	1	15
Troms	6	55	69	14	27
Finnmark	0				

Tabell 2.3 Respondenter i spørreundersøkelsen med antall asylsøkerelever registrert i GSI 1.10.2013 og antall asylsøkerelever i grunnskoleopplæringen oppgitt av kommunene på intervju tidspunkt.

Sett i forhold til kommunestørrelse var det høyest deltakelse blant de største kommunene (over 50.000 innbyggere) med en svarandel på 83 %, og lavest blant de mellomstore kommunene (5.000-50.000 innbyggere) med en svarandel på 38 %. Undersøkelsen er dermed noe overrepresentert med de største og minste kommunene i forhold til utvalget. I snitt var antallet asylsøkerelever (basert på registertall i GSI), både blant de utvalgte kommunene og respondentene, høyest i de største kommunene og omtrent likt i de minste og mellomstore kommunene. Andelen asylsøkerelever i grunnskoleopplæringen i forhold til bosatte barn i alderen 6-15 år i kommunene er høyest i de minste kommunene. I de undersøkte kommunene med færre enn 5.000 innbyggere utgjorde antallet barn og unge asylsøkerelever ved inngangen av skoleåret i snitt 4 % av barn i aldersgruppen 6-15 år bosatt i kommunene. Tilsvarende var snittet 0,2 % i de største kommunene.

Utvalg			Antall asylsøkerelever i grunnskole GSI-tall pr 1.10.2013			Andel asylsøkerelever (GSI) i forhold til antall barn 6-15 år i kommunen			
Kommunestørrelse	Antall kommuner	Andel kommuner	SUM	Snitt	Median	Snitt	Median	Min	Max
0-4.999 innbyggere	26	25 %	301	11.6	10	3.83 %	3.30 %	0.00 %	13.64 %
5.000-49.999 innbyggere	65	63 %	712	11.0	8	0.74 %	0.45 %	0.00 %	3.17 %
50.000 innbyggere eller mer	12	12 %	235	19.6	21	0.20 %	0.17 %	0.04 %	0.48 %
Totalt	103	100 %	1248	12.1	9	1.46 %	0.53 %	0.00 %	13.64 %

Respondenter			Antall asylsøkerelever i grunnskole GSI-tall pr 1.10.2013			Andel asylsøkerelever (GSI) i forhold til antall barn 6-15 år i kommunen			
Kommunestørrelse	Antall kommuner	Andel kommuner	SUM	Snitt	Median	Snitt	Median	Min	Max
0-4.999 innbyggere	16	31 %	195	12.2	10	4.04 %	3.51 %	0.00 %	13.64 %
5.000-49.999 innbyggere	25	49 %	281	11.2	9	0.83 %	0.64 %	0.00 %	3.04 %
50.000 innbyggere eller mer	10	20 %	190	19.0	19	0.20 %	0.16 %	0.04 %	0.48 %
Totalt	51	100 %	666	13.1	10	1.71 %	0.85 %	0.00 %	13.64 %

Tabell 2.4 Utvalg og respondenter i spørreundersøkelsen fordelt etter kommunestørrelse og antall asylsøkerelever registrert i GSI 1.10.2013 sett i forhold til antall barn 6-15 år bosatt i kommunene.

3 RESULTATER

3.1 RESSURSINDIKATORER

3.1.1 INNSKRIVING OG OPPSTART I SKOLEN

I henhold til opplæringsloven § 2-1 har barn i grunnskolealder rett til grunnskoleopplæring dersom det er sannsynlig at de skal være i Norge i mer enn tre måneder. Plikten til grunnskoleopplæring trer i kraft når oppholdet har vart i tre måneder. Kommunen har på sin side plikt til å vurdere om det er sannsynlig at barnet blir i landet i mer enn tre måneder. Plikten til å tilby grunnskoleopplæring er dermed ikke etter tre måneder, men så snart de kommer til Norge og det vurderes som sannsynlig at de vil bli i landet i mer enn tre måneder.

Blant de undersøkte kommunene oppgir 56 % at de har rutiner som sikrer at alle asylsøkerelever skrives inn i grunnskolen, mens 40 % oppgir at mottakene eller omsorgssentrene sørger for dette. Bare 2 av de 50 undersøkte kommunene (4 %) oppgir at ingen slike rutiner finnes. Her er det noen forskjeller med hensyn til kommunestørrelse hvor 67 % av de minste kommunene (under 5.000 innbyggere) oppgir å ha rutiner som sikrer innskriving av asylsøkerlevene i grunnskolen, mens omtrent halvparten av de større kommunene har slike rutiner.

Kommunestørrelse	Antall kommuner	Ja	Nei	Mottak/ omsorgs-senter sikrer rutine
0-4.999 innbygger	15	67 %	7 %	27 %
5.000-49.999 innbyggere	25	52 %	4 %	44 %
50.000 innbyggere eller mer	10	50 %	0 %	50 %
SUM	50	56 %	4 %	40 %

Tabell 3.1 Har skoleeier rutiner som sikrer at alle asylsøkerelever (barn og unge) skrives inn i grunnskolen?

På spørsmål om hvor mange asylsøkerelever som har måttet vente på oppstart i grunnskoleopplæring, har 7 kommuner (14 %) oppgitt at til sammen 31 elever har ventet i mindre enn én måned på oppstart, mens det i én kommune har vært én elev som har ventet i fire måneder eller mer. Tatt i betraktning at de undersøkte kommunene oppgir totalt 789 asylsøkerelever i grunnskoleopplæring er andelen som har hatt noe ventetid på om lag 4 %, og ventetiden er for de aller fleste forholdsvis kort.

De aller fleste kommunene (91 %) oppgir at barn og unge asylsøkere får starte i grunnskolen så lenge de ankommer før vårsemesteret er avsluttet, og i de resterende kommunene blir oppstart utsatt til høstsemesteret når de ikke kommer før 1. juni.

	Antall	Frekvens
Ja, så lenge de kommer før vårsemesteret er avsluttet	43	91 %
Kommer de ikke før 1. april, så utsettes oppstart til høstsemesteret	0	0 %
Kommer de ikke før 1. mai, så utsettes oppstart til høstsemesteret	0	0 %
Kommer de ikke før 1. juni, så utsettes oppstart til høstsemesteret	4	9 %
SUM	47	100 %

Tabell 3.2 Får asylsøkerbarn og unge starte i grunnskolen selv om de ankommer sent i vårsemesteret?

3.1.2 ELEVER MED SÆRSKILT NORSKOPPLÆRING OG SPESIALUNDERVISNING

Innledningsvis ble det redegjort for noe av regelverket tilknyttet nyankomne elevers rett til særskilt språkopplæring, herunder særskilt norskopplæring, morsmålsopplæring og tospråklig fagopplæring. Retten til særskilt språkopplæring vurderes gjennom kartlegging av elever og innvilges i form av et enkeltvedtak. Elevene har rett til særskilt norskopplæring frem til de har tilstrekkelige ferdigheter i norsk til å følge den ordinære opplæringen. Elevene kan også ha rett til morsmålsopplæring og/eller tospråklig fagopplæring hvis de har manglende norskferdigheter i så stor grad at de ikke kan følge opplæring gitt på norsk. På linje med andre elever har også asylsøkerelever rett til spesialundervisning etter opplæringsloven § 5-1.

I undersøkelsen ble kommunene bedt om å oppgi antall asylsøkerelever som i skoleåret 2013-14 ble gitt særskilt norskopplæring, særskilt språkopplæring og spesialundervisning:

- Særskilt norskopplæring etter enkeltvedtak (§2-8)
- Morsmålsopplæring etter enkeltvedtak (§2-8)
- Tospråklig fagopplæring etter enkeltvedtak (§2-8)
- Tilrettelagt opplæring når kommunen ikke kan tilby morsmålsundervisning eller tospråklig fagopplæring etter enkeltvedtak (§2-8)
- Spesialundervisning etter enkeltvedtak (§5-1)

Dette gjelder antall asylsøkerelever i både innføringstilbud og ordinær opplæring. I tillegg ble kommune bedt om å oppgi antall lærertimer og antall assistenttimer i løpet av skoleåret som ble gitt disse elevene innenfor hvert av de nevnte opplæringstilbudene. Med basis i disse tallene er det beregnet antall lærertimer pr elev innenfor de ulike utdanningstilbudene. Disse tallene er ikke en del av innsamlingen i GSI (Grunnskolen informasjonssystem), i og med at GSI ikke skiller ut asylsøkerelever ved spørsmål om lærer og assistenttimer til særskilt språkopplæring.

Enkelte kommuner har ikke vært i stand til å angi antall undervisningstimer pr elev. Det har derfor ikke vært mulig å beregne antall timer pr elev for alle kommuner som har elever innen disse undervisningstilbudene²⁶.

Særskilt norskopplæring etter enkeltvedtak (§2-8)

90 % av de undersøkte kommunene hadde i løpet av siste skoleår (2013-14) totalt 548 asylsøkerelever som mottok særskilt norskopplæring. Andelen kommuner som ga dette undervisningstilbudet er lavest i kommunene med under 5.000 innbyggere (80 %).

For 39 av de 44 kommuner er det mulig å beregne antall lærertimer pr asylsøker elev innen særskilt norskopplæring. I snitt har de undersøkte kommunene gitt 91.1 lærertimer pr asylsøker elev i løpet av skoleåret, og det er stor variasjon i antall lærertimer pr elev mellom kommunene. Til sammenlikning er det totale årstimetallet per elev (alle elever totalt) på 59. Den store forskjellen i årstimetallet er at det for asylsøker elevene vil være snakk om en betydelig lavere gruppestørrelse. Halvparten av kommunen har gitt mellom 61 og 119 lærertimer pr asylsøker elev innen særskilt norskopplæring i løpet av skoleåret. Antall lærertimer pr elev for alle elever i grunnskolen som får særskilt norskopplæring er i gjennomsnitt 31.1 timer, og alle de undersøkte kommunene med unntak av én har flere lærertimer pr asylsøker elev enn landssnittet for alle elever. Lærertimer pr asylsøker elev er her lavere i de største kommunene, men disse har også i snitt et høyere antall elever som har fått norskopplæring. I tillegg er det 7 kommuner hvor det også er gitt assistenttimer med et snitt på 38.6 timer pr asylsøker elev. En del av variasjonen mellom kommunene i antall lærertimer per elev kan skyldes ulik gruppestørrelse.

Morsmålsopplæring etter enkeltvedtak (§2-8)

25 % av de undersøkte kommunene hadde totalt 67 asylsøkerelever innen morsmålsopplæring. Ingen av kommunene med under 5.000 innbyggere hadde asylsøkerelever innen morsmålsopplæring, mens 60 % av de største kommunene i undersøkelsen hadde dette.

I 10 av de 12 kommunene som her har gitt morsmålsopplæring er antall lærertimer pr asylsøker elev i snitt 41.4 timer, noe som er lavere enn gjennomsnittet for alle elever i grunnskolen som får morsmålsundervisning (62.6 timer pr elev). To av kommunene i

²⁶ Én kommune har oppgitt et antall lærertimer og assistenttimer for én elev innenfor norskopplæring og tilrettelagt opplæring som er så høyt at det må betraktes som en utligger i datamaterialet og er derfor tatt ut av beregningen.

undersøkelsen (20 %) har flere læretimer pr asylsøker elev enn landssnittet. Det er også her stor variasjon mellom de undersøkte kommunene i antall lærertimer pr elev hvor halvparten av de 10 kommunene har gitt mellom 22 og 57 lærertimer pr asylsøker elev i løpet av skoleåret. To av kommunene har gitt assistenttimer i tillegg til lærertimer med et snitt på 35 timer pr asylsøker elev.

Det bekrefter tidligere forskningsfunn som viser at mange kommuner ikke tilbyr noen morsmålsopplæring, og at relativt få asylsøkerelever får morsmålsundervisning²⁷. Det bekrefter også tidligere funn om at det er de små kommunene som først og fremst har problemer med å tilby slik opplæring for asylsøkerelevne²⁸.

²⁷ Rambøll (2013). Kartlegging av innføringstilbud til elever som kommer til Norge i ungdomsskolealder og som har få års skolegang før ankomst. Rapport, Utdanningsdirektoratet, juni 2013.

Sletten, M. og Engebrigtsen, A. (2011). Kartlegging av opplæringstilbudet til enslige mindreårige asylsøkere og barn av asylsøkere. NOVA Rapport 20/2011.

NOU 2010:7. Mangfold og mestring – Flerspråklige barn, unge og voksne i opplæringssystemet.

²⁸ Sletten, M. og Engebrigtsen, A. (2011). Kartlegging av opplæringstilbudet til enslige mindreårige asylsøkere og barn av asylsøkere. NOVA Rapport 20/2011.

Særskilt norskopplæring etter enkeltvedtak (§2-8)	Antall kommuner med minst én elev	Andel kommuner med minst én elev	Sum elever	Snitt elever	Median
Alle respondenter	44	90 %	548	12.5	8.5
Kommunestørrelse:					
0-4.999 innbyggere	12	80 %	118	9.8	8.0
5.000-49.999 innbyggere	22	92 %	261	11.9	8.0
50.0000 innbyggere eller mer	10	100 %	169	16.9	14.5
Morsmålsopplæring etter enkeltvedtak (§2-8)	Antall kommuner med minst én elev	Andel kommuner med minst én elev	Sum elever	Snitt elever	Median
Alle respondenter	12	25 %	67	5.6	3.5
Kommunestørrelse:					
0-4.999 innbyggere	0	0 %	-	-	-
5.000-49.999 innbyggere	6	26 %	36	6.0	6.0
50.0000 innbyggere eller mer	6	60 %	31	5.2	3.0
Tospråklig fagopplæring etter enkeltvedtak (§2-8)	Antall kommuner med minst én elev	Andel kommuner med minst én elev	Sum elever	Snitt elever	Median
Alle respondenter	20	42 %	167	8.4	5.5
Kommunestørrelse:					
0-4.999 innbyggere	2	13 %	48	24.0	24.0
5.000-49.999 innbyggere	10	43 %	49	4.9	5.0
50.0000 innbyggere eller mer	8	80 %	70	8.8	6.0
Tilrettelagt opplæring når kommunen ikke kan tilby morsmålsundervisning eller tospråklig fagopplæring (§2-8)	Antall kommuner med minst én elev	Andel kommuner med minst én elev	Sum elever	Snitt elever	Median
Alle respondenter	23	48 %	238	10.3	9.0
Kommunestørrelse:					
0-4.999 innbyggere	9	60 %	87	24.0	9.7
5.000-49.999 innbyggere	10	43 %	131	13.1	10.0
50.0000 innbyggere eller mer	4	40 %	20	5.0	2.5
Spesialundervisning etter enkeltvedtak (§5-1)	Antall kommuner med minst én elev	Andel kommuner med minst én elev	Sum elever	Snitt elever	Median
Alle respondenter	16	32 %	32	2.0	1.0
Kommunestørrelse:					
0-4.999 innbyggere	4	27 %	7	1.8	1.0
5.000-49.999 innbyggere	8	32 %	10	1.3	1.0
50.0000 innbyggere eller mer	4	40 %	15	3.8	3.0

Tabell 3.3 Antall asylsøkerelver som i inneværende skoleår (2013-14) mottar ulike utdanningstilbud i grunnskoleopplæringen.

Lærertimer pr elev							
Særskilt norskopplæring etter enkeltvedtak (§2-8)	Ant. komm.	Snitt	Median	Stdev	Nedre kvartil	Øvre kvartil	Snitt landet
Alle respondenter	39	91.1	76.0	45.7	60.8	118.8	31.1
Kommunestørrelse:							
0-4.999 innbygger	12	91.3	77.8	40.3	66.0	118.5	
5.000-49.999 innbyggere	19	96.9	76.0	49.2	71.0	118.8	
50.000 innbyggere eller mer	8	77.3	64.3	47.6	46.1	115.4	
Lærertimer pr elev							
Morsmålsopplæring etter enkeltvedtak (§2-8)	Ant. komm.	Snitt	Median	Stdev	Nedre kvartil	Øvre kvartil	Snitt landet
Alle respondenter	10	41.4	45.0	21.8	22.4	57.0	62.6
Kommunestørrelse:							
0-4.999 innbygger	-	-	-	-	-	-	
5.000-49.999 innbyggere	6	34.0	32.3	20.2	12.7	57.0	
50.000 innbyggere eller mer	4	52.4	57.7	47.6	37.2	67.7	
Lærertimer pr elev							
Tospråklig fagopplæring etter enkeltvedtak (§2-8)	Ant. komm.	Snitt	Median	Stdev	Nedre kvartil	Øvre kvartil	Snitt landet
Alle respondenter	18	56.6	38.4	32.9	30.4	83.6	42.0
Kommunestørrelse:							
0-4.999 innbygger	2	38.4	38.4	0.6	38.0	38.8	
5.000-49.999 innbyggere	9	75.8	83.6	36.2	38.0	114.0	
50.000 innbyggere eller mer	7	37.2	31.7	15.0	27.0	57.0	
Lærertimer pr elev							
Tilrettelagt opplæring når kommunen ikke kan tilby morsmålsundervisning eller tospråklig fagopplæring (§2-8)	Ant. komm.	Snitt	Median	Stdev	Nedre kvartil	Øvre kvartil	Snitt landet
Alle respondenter	19	70.6	40.7	67.4	20.0	118.2	34.6
Kommunestørrelse:							
0-4.999 innbygger	8	56.6	38.0	41.7	24.1	95.6	
5.000-49.999 innbyggere	9	68.3	52.3	66.2	20.0	91.2	
50.000 innbyggere eller mer	2	137.0	137.0	155.6	27.0	247.0	
Lærertimer pr elev							
Spesialundervisning etter enkeltvedtak (§5-1)	Ant. komm.	Snitt	Median	Stdev	Nedre kvartil	Øvre kvartil	Snitt landet
Alle respondenter	10	277.2	282.6	127.0	190.0	380.0	n/a
Kommunestørrelse:							
0-4.999 innbygger	2	173.3	173.3	137.5	76.0	270.5	
5.000-49.999 innbyggere	5	324.9	380.0	122.1	199.5	399.0	
50.000 innbyggere eller mer	3	267.1	294.8	128.9	126.7	380.0	

Tabell 3.4 Lærertimer pr asylsøker elev i inneværende skoleår (2013-14) for ulike utdanningstilbud i grunnskoleopplæringen.

Tospråklig fagopplæring etter enkeltvedtak (§2-8)

42 % av de undersøkte kommunene hadde totalt 167 asylsøkerelever innen tospråklig fagopplæring siste skoleår. Kun to av kommunene med under 5000 innbyggere (13 %) hadde gitt denne opplæringen, mens 80 % av de største kommunene i undersøkelsen hadde gitt dette utdanningstilbudet.

For 18 av de 20 kommunene i undersøkelsen med tospråklig fagopplæring er det gitt i snitt 56.6 lærertimer pr asylsøker elev i løpet av skoleåret. Dette er høyere enn gjennomsnittet for alle elever i grunnskolen med 42 lærertimer pr elev, og 44 % av de 18 kommunene har flere lærertimer pr asylsøker elev enn landssnittet. Også for tospråklig fagopplæring er det stor variasjon mellom kommunen i antall lærertimer pr elev og hvor halvparten av de 18 kommunene har gitt mellom 30 og 84 lærertimer pr elev i løpet av skoleåret. De største kommunene i undersøkelsen har i snitt langt færre lærertimer pr asylsøker elev (37.2) enn de mellomstore kommunene (75.8). Noe av forklaringen kan være gruppestørrelse, og at de største kommunene kan ha anledning til å gi denne opplæringen i større grupper enn de mellomstore kommunene, mens de små kommunene kan ha begrensede muligheter til å gi et slikt tilbud på grunn av manglende lærerkompetanse. Fem av de 18 kommunene har i tillegg gitt assistenttimer med et snitt på 117 timer pr asylsøker elev og hvor det er svært stor variasjon i antall assistenttimer som er gitt.

Også Sletten og Engebrigtsen²⁹ fant at tospråklig fagopplæring tilbys bare i liten utstrekning, og at utfordringen er størst for de små kommunene.

Tilrettelagt opplæring når kommunen ikke kan tilby morsmålsundervisning eller tospråklig fagopplæring (§2-8)

Opplæringsloven § 2-8 tredje ledd og § 3-12 tredje ledd gir kommunen anledning til å legge til rette for annen opplæring tilpasset elevenes forutsetninger dersom morsmålsopplæring og tospråklig fagopplæring ikke kan gis av egnet undervisningspersonell.

Nesten halvparten av de undersøkte kommunene hadde hatt asylsøkerelever innen tilrettelagt opplæring når morsmålsundervisning eller tospråklig fagopplæring ikke kunne tilbys. Her hadde 60 % av de minste kommunene under 5.000 innbyggere gitt slik opplæring, mens andelen i de største kommunene var 40 %. Fire av de minste kommunene i undersøkelsen (27 %) hadde ikke asylsøkerelever verken innenfor tilrettelagt opplæring eller morsmålsundervisning og tospråklig fagopplæring.

I 19 av de 23 kommunene med asylsøkeelever innen tilrettelagt opplæring er det i snitt gitt 70.6 lærertimer pr elev i løpet av skoleåret. Dette er godt over gjennomsnittet for alle elever i grunnskolen innen tilrettelagt opplæring hvor antall lærertimer pr elev er 34.6, og 63 % av de 19 kommunene hadde flere lærertimer pr asylsøker elev enn landssnitt. Igjen kan gruppestørrelse bidra med en del av forklaringen. Det er også her store variasjoner mellom kommunene i antall lærertimer pr asylsøker elev hvor halvparten de 19 kommunene ligger mellom 20 og 118 timer pr elev i løpet av skoleåret. I de minste kommunene er det i snitt gitt 56.6 lærertimer pr asylsøker elev innen tilrettelagt opplæring og 68.3 for de mellomstore kommunene, men variasjonen er også større i de mellomstore kommunene. I tillegg har fem av de 19 kommunene gitt assistenttimer tilsvarende 52.7 timer i snitt pr asylsøker elev.

²⁹ Sletten, M. og Engebrigtsen, A. (2011). Kartlegging av opplæringstilbudet til enslige mindreårige asylsøkere og barn av asylsøkere. NOVA Rapport 20/2011.

Det foreligger ennå lite forskning om innholdet i tilrettelagt opplæring når kommunen ikke kan tilby morsmålsopplæring eller tospråklig fagopplæring.

Spesialundervisning etter enkeltvedtak (§5-1)

Totalt var det gitt spesialundervisning til 32 asylsøkererelev i 16 av de av de undersøkte kommunene (32 %). 10 av de 16 kommunene har oppgitt antall lærertimer til spesialundervisning siste skoleår, hvor det i snitt er gitt 277.2 timer pr asylsøkererelev. Seks av kommunene har i tillegg gitt assistenttimer og to kommuner har bare gitt assistenttimer i spesialundervisningen. I snitt er det gitt 440 assistenttimer pr asylsøkererelev i de åtte kommunene i løpet av skoleåret.

3.1.3 LÆRERKOMPETANSE

Lærerkompetanse er en kritisk faktor for kommunenes mulighet til å tilby særskilt språkopplæring. Opplæringsloven § 10-8 legger ansvaret for å ha riktig og nødvendig kompetanse i skolen over på skoleeier. Udirs veileder for innføringstilbud til nyankomne minoritetsspråklige elever påpeker at, i tillegg til å tilsette tospråklige lærere, bør lærere som skal undervise nyankomne elever ha kompetanse i andrespråkspedagogikk og i flerkulturell pedagogikk³⁰.

Kompetansen til lærerne som underviser asylsøkererelevene knyttet til innføringsklasser eller intensivopplæring er kartlagt gjennom å spørre kommunene hvor stor andel av lærerne som har kompetanse innen ulike emner. Gjennomgående er det en høy andel av de undersøkte kommunene hvor 0-10 % av lærerne har den nødvendige kompetansen, og dette gjelder i særdeleshet for de minste kommunene. I forhold til språkkompetansen (andrespråkspedagogikk, tospråklig faglærerutdanning og språkdidaktikk) har mer enn halvparten av kommunen oppgitt at 0-10 % av undervisningspersonalet har denne kompetanse.

At lærerkompetanse er en utfordring og kan være med å bestemme hvilket tilbud en kommune har anledning til å gi asylsøkererelevene, bekreftes også av andre undersøkelser. Rambøll³¹ fant at tilgangen på lærere med nødvendig språkkompetanse innenfor utvalgte språk er en stor utfordring som virker inn på hvordan tilbudet innrettes. Også Sletten og Engebriksen³² fant at relativt få kommuner har ansatte med formell kompetanse i tospråklig fagopplæring.

Når det gjelder bruk av kartleggingsverktøy for språk har mer enn halvparten av lærerne den nødvendige kompetansen i nær halvparten av kommunene. Dette er helt i tråd med tidligere forskning, hvor det fremkommer et stort kompetansebehov, spesielt når det gjelder språkkompetanse innenfor utvalgte språk og formell kompetanse i tospråklig fagopplæring³³.

³⁰ Udir (2012). Veileder. Innføringstilbud til nyankomne minoritetsspråklige elever. Lastet ned 29.09.2014: http://www.udir.no/Upload/Lov_regelverk/Veiledere/Veileder_Innforingstilbud_020712.pdf?epslanguage=no

³¹ Rambøll (2013). Kartlegging av innføringstilbud til elever som kommer til Norge i ungdomsskolealder og som har få års skolegang før ankomst. Rapport, Utdanningsdirektoratet, juni 2013.

³² Sletten, M. og Engebriksen, A. (2011). Kartlegging av opplæringstilbudet til enslige mindreårige asylsøkere og barn av asylsøkere. NOVA Rapport 20/2011.

³³ NOU 2010:7. Mangfold og mestring – Flerspråklige barn, unge og voksne i opplæringssystemet.

	Antall kommuner	Over 50 %	30-50 %	10-30 %	0-10 %
Migrasjonspedagogikk/ flerkulturell pedagogikk:	44	25 %	23 %	16 %	36 %
0-4.999 innbyggere	14	29 %	7 %	0 %	64 %
5.000-49.999 innbyggere	23	17 %	26 %	26 %	30 %
50.000 innbyggere eller mer	7	43 %	43 %	14 %	0 %
Andrespråkspedagogikk:	44	16 %	16 %	16 %	52 %
0-4.999 innbyggere	14	21 %	14 %	0 %	64 %
5.000-49.999 innbyggere	20	5 %	10 %	20 %	65 %
50.000 innbyggere eller mer	10	30 %	30 %	30 %	10 %
Flerkulturelle emner	41	29 %	15 %	15 %	41 %
0-4.999 innbyggere	14	43 %	0 %	7 %	50 %
5.000-49.999 innbyggere	20	15 %	15 %	20 %	50 %
50.000 innbyggere eller mer	7	43 %	43 %	14 %	0 %
Faglærerutdanning som tospråklig lærer:	38	8 %	5 %	18 %	68 %
0-4.999 innbyggere	13	8 %	0 %	0 %	92 %
5.000-49.999 innbyggere	18	6 %	6 %	28 %	61 %
50.000 innbyggere eller mer	7	14 %	14 %	29 %	43 %
Språkdidaktikk for tospråklige lærere:	37	8 %	5 %	16 %	70 %
0-4.999 innbyggere	13	15 %	0 %	0 %	85 %
5.000-49.999 innbyggere	17	6 %	0 %	18 %	76 %
50.000 innbyggere eller mer	7	0 %	29 %	43 %	29 %
Bruk av kartleggingsverktøy for språk:	44	48 %	14 %	18 %	20 %
0-4.999 innbygger	15	40 %	13 %	13 %	33 %
5.000-49.999 innbyggere	19	42 %	5 %	32 %	21 %
50.000 innbyggere eller mer	10	70 %	30 %	0 %	0 %

Tabell 3.5 Andel av lærerne som underviser asylsøkerelver knyttet til innføringsklasse/ intensivopplæring innen ulike kompetanseområder.

Rambøll (2013). Kartlegging av innføringstilbud til elever som kommer til Norge i ungdomsskolealder og som har få års skolegang før ankomst. Rapport, Utdanningsdirektoratet, juni 2013.

3.1.4 KOMMUNESAMARBEID

Udir³⁴ anbefaler at enkelte kommuner å etablere et interkommunalt samarbeid for å kunne samle nok tospråklige lærere og lærere med andrespråkspedagogikk og flerkulturell pedagogikk.

82 % av de intervjuede kommunene oppgir at de ikke har samarbeid med nabokommuner om skoletilbud for asylsøkerelever og 62 % deltar heller ikke i kommunale eller faglige nettverk om opplæring av barn/unge asylsøkere. En interessant problemstilling er hvordan kommunene gjennom samarbeid kunne imøtekommet noe av kompetanseutfordringene og slik etablert et bedre tilbud for flere av asylsøkerenelevne.

Kommunestørrelse	Antall kommuner	Ja	Nei
0-4.999 innbygger	15	7 %	93 %
5.000-49.999 innbyggere	25	28 %	72 %
50.000 innbyggere eller mer	10	10 %	90 %
SUM	50	18 %	82 %

Tabell 3.6 Samarbeider kommunen med nabokommuner om skoletilbud til asylsøkerelever?

Kommunestørrelse	Antall kommuner	Ja	Nei
0-4.999 innbygger	15	53 %	47 %
5.000-49.999 innbyggere	25	24 %	76 %
50.000 innbyggere eller mer	10	50 %	50 %
SUM	50	38 %	62 %

Tabell 3.7 Deltar kommunen i kommunenettverk/fagnettverk om opplæring av barn og unge i asylmottak og omsorgssentre?

3.2 PROSESSINDIKATORER

3.2.1 KARTLEGGING

Kartlegging av elevenes kunnskap og ferdigheter anses som en forutsetning for å kunne gi et tilpasset opplæringstilbud³⁵. I følge opplæringsloven § 2-8 fjerde ledd skal kommunen kartlegge elevenes ferdigheter i norsk før de fatter vedtak om særskilt språkopplæring og eventuelt opplæring i et innføringstilbud. Kommunen er også pliktig å gjennomføre kartlegging underveis i opplæringen for elever som får særskilt språkopplæring, slik at det kan vurderes hvorvidt elevene har tilstrekkelig ferdigheter i norsk til å følge den ordinære opplæringen. Kartleggingen er dessuten viktig for å finne ut om elevene kan lese og skrive på sitt eget morsmål eller på et annet språk. Regelverket legger ikke føringer for hvilket materiell som skal brukes i kartleggingen.

³⁴ Udir (2012). Veileder. Innføringstilbud til nyankomne minoritetsspråklige elever. Lastet ned 29.09.2014: http://www.udir.no/Upload/Lov_regelverk/Veiledere/Veileder_Innforingstilbud_020712.pdf?epslanguage=no

³⁵ Rambøll (2013). Kartlegging av innføringstilbud til elever som kommer til Norge i ungdomsskolealder og som har få års skolegang før ankomst. Rapport, Utdanningsdirektoratet, juni 2013.

I undersøkelsen har kommunene angitt hvorvidt og hvem som gjennomfører kartleggingen av asylsøkerelvenes kunnskaper og ferdigheter før eller ved skolestart. Blant de kommunene som har besvart har 60 % oppgitt at morsmålsferdigheter ikke kartlegges, og andelen er høyest blant de minste kommunene med 80 % og tilsvarende 33 % i de største kommunene. Norsk-kunnskaper kartlegges oftest i skolene og til en viss grad også i mottakene/omsorgssentrene spesielt i de minste kommunene. Faglige ferdigheter blir også som oftest kartlagt i skolene, men her har 27 % av de minste kommunene i undersøkelsen ingen kartlegging. Fysisk og psykisk helse blir som oftest kartlagt i mottakene/ omsorgssentrene, men det er også en tendens til at det i større kommuner skjer i samarbeid mellom skolene og PPT-tjenesten. I 20 % av de undersøkte kommunene foretas det ingen kartlegging av asylsøkerelvenes fysiske/psykiske helse før/ved skolestart.

<i>Hvem kartlegger elevenes (flere valg mulige)...</i>	Antall kommuner	Kartlegges i skolen	Kartlegges av PPT	Kartlegges av mottak/omsorgssenter	Kartlegges ikke
Norsk kunnskaper	50	96 %	4 %	12 %	2 %
Morsmålsferdigheter	47	40 %	0 %	9 %	60 %
Faglige ferdigheter	49	86 %	4 %	2 %	14 %
Fysisk og psykisk helse	45	18 %	7 %	69 %	20 %

Tabell 3.8 Kartlegging av asylsøkerelvenes kunnskaper og ferdigheter før/ved skolestart.

<i>Hvem kartlegger elevenes... (sett i forhold til kommunestørrelse)</i>	Antall kommuner	Kartlegges i skolen	Kartlegges av PPT	Kartlegges av mottak/omsorgssenter	Kartlegges ikke
<i>0-4.999 innbyggere:</i>					
Norsk kunnskaper	15	93 %	0 %	20 %	7 %
Morsmålsferdigheter	15	13 %	0 %	7 %	80 %
Faglige ferdigheter	15	73 %	0 %	0 %	27 %
Fysisk og psykisk helse	14	7 %	0 %	71 %	21 %
<i>5.000-49.999 innbyggere:</i>					
Norsk kunnskaper	25	96 %	4 %	12 %	0 %
Morsmålsferdigheter	23	43 %	0 %	13 %	57 %
Faglige ferdigheter	24	88 %	4 %	4 %	13 %
Fysisk og psykisk helse	23	22 %	9 %	61 %	22 %
<i>50.000 innbyggere eller mer:</i>					
Norsk kunnskaper	10	100 %	10 %	0 %	0 %
Morsmålsferdigheter	9	78 %	0 %	0 %	33 %
Faglige ferdigheter	10	100 %	10 %	0 %	0 %
Fysisk og psykisk helse	8	25 %	13 %	88 %	13 %

Tabell 3.9 Kartlegging av asylsøkerelvenes kunnskaper og ferdigheter før/ved skolestart fordelt etter kommunestørrelse.

Det er bare et fåtall av kommunene som ikke har noen faste rutiner for når asylsøkerelvenes norskkunnskaper og faglige ferdigheter skal kartlegges. 88 % av kommunene har én eller flere underveisevalueringer i løpet av skoleåret, og de fleste av disse suppleres med kartlegginger før/ved skolestart og/eller ved skoleårets slutt.

Hvor ofte kartlegges norskkunnskaper?	Alle kommuner (n=48)	0-4.999 innbygger (n=13)	5.000-49.999 innbyggere (n=25)	50.000 innbyggere eller mer (n=10)
Før/ved skolestart	69 %	85 %	68 %	50 %
En eller flere underveisevalueringer i løpet av skoleåret	88 %	100 %	80 %	90 %
Ved skoleårets slutt for å vurdere videre behov for tilrettelegging	58 %	69 %	52 %	60 %
Ingen faste rutiner for når elevene skal kartlegges	2 %	0 %	4 %	0 %

Hvor ofte kartlegges faglige ferdigheter?	Alle kommuner (n=48)	0-4.999 innbygger (n=15)	5.000-49.999 innbyggere (n=23)	50.000 innbyggere eller mer (n=10)
Før/ved skolestart	56 %	60 %	61 %	40 %
En eller flere underveisevalueringer i løpet av skoleåret	88 %	93 %	78 %	100 %
Ved skoleårets slutt for å vurdere videre behov for tilrettelegging	47 %	53 %	39 %	60 %
Ingen faste rutiner for når elevene skal kartlegges	6 %	7 %	9 %	0 %

Tabell 3.10 Hvor ofte kartlegges asylsøkerelvenes norskkunnskaper og faglige ferdigheter?

Drøyt 60 % av kommunene kartlegger alle asylsøkerelver i alderen 16-18 år med tanke på behovet for grunnskoleopplæring og 27 % har ingen kartlegging av denne gruppen.

Kommunestørrelse	Antall kommuner	Ja, alle	Ja, noen	Nei, ingen
0-4.999 innbygger	14	50 %	21 %	29 %
5.000-49.999 innbyggere	22	68 %	5 %	27 %
50.000 innbyggere eller mer	5	60 %	20 %	20 %
SUM	41	61 %	12 %	27 %

Tabell 3.11 Kartlegger kommunen asylsøkerelver i alderen 16-18 år med tanke på behovet for grunnskoleopplæring?

I undersøkelsen er kommunene bedt om å oppgi hvilke verktøy de benytter i kartleggingen av asylsøkerelvenes norskkunnskaper. 36 av kommunene (72 %) oppgir at de bruker ett eller flere verktøy i kartleggingen. 27 av kommunene (54 %) oppgir at de bruker Utdanningsdirektoratets kartleggingsmateriell, og hvor noen spesifiseres dette til "Språkkompetanse i grunnleggende norsk" og/eller "Kartlegging av skolefaglige ferdigheter hos nyankomne minoritetsspråklige

ungdommer." Åtte av de 27 kommunene som bruker Udirs kartleggingsmateriell oppgir at de også bruker andre verktøy i tillegg. Ni av kommunene (18 %) oppgir at de bruker andre verktøy enn Udirs kartleggingsmateriell. Åtte kommuner (16 %) oppgir at de bruker egenprodusert kartleggingsmateriell utarbeidet av kommunen/skolen/fagansvarlig. I tillegg er det et mindre antall kommuner som benytter andre verktøy alene eller i kombinasjon med andre, og disse omfatter Migranorsk (3 kommuner), Daglignorsk Prøven (2), TOSP- tospråklighetsprøve (2), Vokal (2), TROG-2 (1), NorskPluss (1), Klar Ferdig Norsk (1), Språkpermen (1), Askeladden språkscreening (1).

Blant de minste kommunene under 5.000 innbyggere har 73 % oppgitt at de bruker ett eller flere verktøy for å kartlegge norskkunnskaper blant asylsøkerene. Fem kommuner (33 %) benytter Udirs kartleggingsmateriell alene eller i kombinasjon med andre verktøy. 40 % bruker andre verktøy enn Udirs materiell, mens fire kommuner (27 %) ikke har besvart hvilke verktøy de bruker for å kartlegge norskkunnskaper.

Blant de mellomstore kommunene i undersøkelsen har 68 % oppgitt at de bruker ett eller flere verktøy i kartleggingen. 60 % bruker Udirs materiell alene eller i kombinasjon med andre verktøy, og 8 % (2 kommuner) bruker andre verktøy enn Udirs. To kommuner vet ikke hvilke verktøy som benyttes, og seks kommuner (24 %) har ikke besvart spørsmålet.

Blant de største kommunene med over 50.000 innbyggere har åtte av ti kommuner oppgitt at de bruker ett eller flere verktøy i kartleggingen av asylsøkerenes norskkunnskaper, og hvor én av disse bruker andre verktøy enn Udirs materiell.

3.2.2 ORGANISERING AV OPPLÆRINGEN

Kommunene står som tidligere beskrevet nokså fritt i forhold til hvordan de organiserer opplæringen til asylsøkerelever. Muligheten for unntak fra opplæringsloven § 8-2 gir kommunen anledning til å organisere egne innføringstilbud. I tillegg kan skoleeier i den enkelte elevs enkeltvedtak gjøre avvik fra læreplanverket dersom dette anses som nødvendig for å ivareta elevens behov. Det sentrale er at tilbudet skal ivareta individuelle behov og rettigheter for den enkelte elev (Utdanningsdirektoratet 2012).

Av totalt 792 asylsøkerelever i grunnskoleopplæring i de 50 kommunene på undersøkelsestidspunktet, deltar 38 % kun i ordinær opplæring i vanlig klasse uten tospråklig lærer/assistent og 31 % tilhører hovedsakelig en innføringsklasse.

<i>Pr i dag, hvor mange av kommunens asylsøker-elever...</i>	Antall kommuner	Sum elever	Andel elever	Snitt elever	Median	Nedre kvartil	Øvre kvartil
Deltar kun i ordinær opplæring i vanlig klasse/basisgruppe, uten tospråklig lærer/assistent	35	302	38 %	8.6	5.0	3	10
Deltar i kun i ordinær opplæring i vanlig klasse/basisgruppe, med tospråklig lærer/assistent	13	54	7 %	4.2	2.0	1	4
Deltar i et delvis integrert tilbud, delt mellom innføringsklasse/gruppe og ordinær opplæring	23	133	17 %	5.8	6.0	2	8
Tilhører hovedsakelig en innføringsklasse	22	247	31 %	11.2	9.0	4	15
Går i rene innføringsskoler	7	56	7 %	8.0	4.0	2	10
SUM	50	792	100 %	15.8	9.0	7	23

Tabell 3.12 Asylsøkerelver som deltar i grunnskoleopplæringen.

Kommunestørrelse	0-4.999 innbyggere			5.000-49.999 innbyggere			50.000 innbyggere eller mer		
	N	Sum elever	Andel elever	n	Sum elever	Andel elever	n	Sum elever	Andel elever
Deltar kun i ordinær opplæring i vanlig klasse/basisgruppe, uten tospråklig lærer/assistent	11	58	27 %	18	187	45 %	6	57	35 %
Deltar i kun i ordinær opplæring i vanlig klasse/basisgruppe, med tospråklig lærer/assistent	4	17	8 %	5	18	4 %	4	19	12 %
Deltar i et delvis integrert tilbud, delt mellom innføringsklasse/gruppe og ordinær opplæring	11	62	29 %	11	70	17 %	1	1	1 %
Tilhører hovedsakelig en innføringsklasse	4	53	24 %	11	128	31 %	7	66	41 %
Går i rene innføringsskoler	1	27	12 %	2	11	3 %	4	18	11 %
SUM	15	217	100 %	25	414	100 %	10	161	100 %

Tabell 3.13 Asylsøkerelver som deltar i grunnskoleopplæringen fordelt etter kommunestørrelse.

Organiseringen av grunnskoleopplæringen for nyankomne asylsøkerelver viser at i de største kommunene med over 50.000 innbyggere skjer dette i egne innføringsklasser i alle fag. I de minste kommunene med under 5.000 innbyggere organiseres grunnleggende norsk vanligvis i egne grupper, mens undervisningen i matematikk, engelsk, samfunnsfag, kroppsøving og estetiske fag vanligvis foregår i ordinære klasser. I de mellomstore kommunene er grunnskoleopplæringen i de fleste fag delt mellom ordinære klasser og egne innføringsklasser, med unntak

av grunnleggende norsk hvor undervisningen enten foregår i egne grupper eller innføringsklasser og i kroppsøving og estetiske fag som i større grad skjer i ordinære klasser. Integreringen av asylsøkerelvene i ordinære klasser synes derfor å være mer vanlig i små kommuner enn i større kommuner.

Grunnleggende norsk/forsterket norskopplæring	Antall kommuner	Vanligvis i ordinær klasse	Vanligvis i egne grupper	Vanligvis i egen innføringsklasse
Alle respondenter	50	4 %	40 %	56 %
Kommunestørrelse				
0-4.999 innbygger	15	0 %	73 %	27 %
5.000-49.999 innbyggere	25	8 %	36 %	56 %
50.000 innbyggere eller mer	10	0 %	0 %	100 %
Matematikk	Antall kommuner	Vanligvis i ordinær klasse	Vanligvis i egne grupper	Vanligvis i egen innføringsklasse
Alle respondenter	49	41 %	10 %	49 %
Kommunestørrelse				
0-4.999 innbygger	15	67 %	13 %	20 %
5.000-49.999 innbyggere	24	42 %	13 %	46 %
50.000 innbyggere eller mer	10	0 %	0 %	100 %
Engelsk	Antall kommuner	Vanligvis i ordinær klasse	Vanligvis i egne grupper	Vanligvis i egen innføringsklasse
Alle respondenter	47	45 %	11 %	45 %
Kommunestørrelse				
0-4.999 innbygger	15	73 %	7 %	20 %
5.000-49.999 innbyggere	22	45 %	18 %	36 %
50.000 innbyggere eller mer	10	0 %	0 %	100 %
Samfunnsfag, RLE og Naturfag	Antall kommuner	Vanligvis i ordinær klasse	Vanligvis i egne grupper	Vanligvis i egen innføringsklasse
Alle respondenter	48	46 %	8 %	46 %
Kommunestørrelse				
0-4.999 innbygger	15	87 %	0 %	13 %
5.000-49.999 innbyggere	23	39 %	17 %	43 %
50.000 innbyggere eller mer	10	0 %	0 %	100 %
Kroppsøving, Kunst og håndverk, Musikk og Mat og helse	Antall kommuner	Vanligvis i ordinær klasse	Vanligvis i egne grupper	Vanligvis i egen innføringsklasse
Alle respondenter	46	65 %	4 %	30 %
Kommunestørrelse				
0-4.999 innbygger	14	93 %	0 %	7 %
5.000-49.999 innbyggere	22	73 %	5 %	23 %
50.000 innbyggere eller mer	10	10 %	10 %	80 %

Tabell 3.14 Organisering av grunnskoleopplæringen for nyankomne asylsøkerelver.

Grunnskoleopplæringen for 16-18 år gamle asylsøkere organiseres som oftest integrert i grunnskoleopplæringen for voksne, men i de minste kommunene skjer dette på andre måter enn gjennom grunnskoleopplæringen for voksne eller som særskilte organisert tilbud for denne gruppen. Vi har ikke oversikt over hva «annet» her kan innebære, men det kan være egne tilbud som gis ved mottakene³⁶ eller det kan være i form av en egen grunnskoleavdeling for mottaks- ungdom ved videre skoler³⁷

Kommunestørrelse	Antall kommuner	Integrert med grunnskoleopplæringen for voksne	Som eget særskilt organisert tilbud til 16-18-åringer	Annet
0-4.999 innbygger	14	57 %	7 %	36 %
5.000-49.999 innbyggere	23	65 %	26 %	9 %
50.000 innbyggere eller mer	9	78 %	22 %	0 %
SUM	46	65 %	20 %	15 %

Tabell 3.15 Organisering av grunnskoleopplæring for asylsøkerelever 16-18 år.

3.3 RESULTATINDIKATORER

For å kunne gi asylsøkerelever et tilbud som ivaretar individuelle behov og rettigheter, er det sentralt at overføring fra et innføringstilbud/særskilt organisert tilbud til et ordinært opplærings-tilbud i klasser/basisgrupper skjer på bakgrunn av kartlegging og god kjennskap til elevens ståsted. Opplæringsloven § 2-8 begrenser at tiden for hvor lenge en elev kan motta opplæring i et særskilt organisert tilbud/innføringstilbud maksimalt kan vare i to år, og at vedtak om dette må gjøres for maksimalt ett år av gangen. Ny kartlegging av elevens norskferdigheter må gjøres i forkant av hvert vedtak og underveis i opplæringen, slik at eleven skal ha mulighet for å motta ordinær opplæring selv om en har gått i et særskilt organisert tilbud i mindre enn et år. Av hensyn til integrering skal målsettingen være å få asylsøkerelevene så raskt som mulig inn i ordinær skole og ordinær klasse³⁸.

Dataene viser at grunnlaget for overflytting av asylsøkerelevene fra særskilt organisert tilbud til ordinært organisert tilbud ofte eller alltid skjer på grunnlag av systematiske kartlegginger av elevenes ferdigheter i 81 % av kommunene. Denne andelen er imidlertid noe lavere i de minste kommunene (67 %), mot 87 og 90 % i de mellomstore og største kommunene. 71 % av kommunene oppgir at de ofte eller alltid baserer seg på lærernes vurdering av elevenes ferdigheter, og her er andelen noe høyere blant de minste kommunene (80 %) mot hhv. 65 og 67 % i de mellomstore og største kommunene. I tillegg har 66 % av de største kommunene alltid eller ofte vurderinger etter 1-2 år i særskilt organisert tilbud, mens tilsvarende andel i de minste kommunene er 20 %.

³⁶ Meld. St. 27 (2011-2012). Barn på flukt. Justis- og beredskapsdepartementet.

³⁷ Lidén, H., Eide, K., Hidle, K., Nilsen, A.C.E. og Wærdahl, R. (2013). Levekår i mottak for enslige mindreårige asylsøkere. Institutt for samfunnsforskning, Oslo.

³⁸ Udir (2012). Veileder. Innføringstilbud til nyankomne minoritetsspråklige elever. Lastet ned 29.09.2014: http://www.udir.no/Upload/Lov_regelverk/Veiledere/Veileder_Innforingstilbud_020712.pdf?epslanguage=no

	Antall kommuner	Alltid	Ofte	Sjelden	Aldri
Etter lærernes vurderinger av elevenes ferdigheter	41	37 %	34 %	17 %	12 %
0-4.999 innbyggere	15	33 %	47 %	7 %	13 %
5.000-49.999 innbyggere	17	24 %	41 %	24 %	12 %
50.000 innbyggere eller mer	9	67 %	0 %	22 %	11 %
Etter systematiske kartlegginger av elevenes ferdigheter (for eksempel hver termin)	47	47 %	34 %	11 %	9 %
0-4.999 innbyggere	15	20 %	47 %	20 %	13 %
5.000-49.999 innbyggere	22	55 %	32 %	5 %	9 %
50.000 innbyggere eller mer	10	70 %	20 %	10 %	0 %
Etter ca. 3-5 mnd. i særskilt organiserte tilbud	32	0 %	19 %	41 %	41 %
0-4.999 innbyggere	14	0 %	14 %	43 %	43 %
5.000-49.999 innbyggere	14	0 %	29 %	29 %	43 %
50.000 innbyggere eller mer	4	0 %	0 %	75 %	20 %
Etter ca. 6-12 mnd. i særskilt organiserte tilbud	34	9 %	26 %	32 %	32 %
0-4.999 innbygger	14	0 %	0 %	50 %	50 %
5.000-49.999 innbyggere	15	20 %	27 %	27 %	27 %
50.000 innbyggere eller mer	5	0 %	100 %	0 %	0 %
Etter ca. 1-2 år i særskilt organiserte tilbud	39	15 %	26 %	26 %	33 %
0-4.999 innbygger	15	0 %	20 %	33 %	47 %
5.000-49.999 innbyggere	15	13 %	33 %	20 %	33 %
50.000 innbyggere eller mer	9	44 %	22 %	22 %	11 %

Tabell 3.16 På hvilket grunnlag skjer overflytting av asylsøkerelever fra særskilt organisert opplæringstilbud til ordinær opplæring i klasse/basisgruppe?

4 OPPSUMMERING OG KONKLUSJON

4.1 OPPSUMMERING

4.1.1 FØLGENDE PUNKT KAN OPPSUMMERE FUNN OM RESSURSINDIKATORENE:

- Rutiner for innskriving og oppstart:
 - o Andelen som har hatt noe ventetid er på om lag 4 %, og ventetiden for de aller fleste er forholdsvis kort.

- o De aller fleste kommunene (91 %) oppgir at barn og unge asylsøkere får starte i grunnskolen så lenge de kommer før vårsemesteret er avsluttet.
- Særskilt norskopplæring:
 - o 90 % av de undersøkte kommunene hadde i løpet av siste skoleår (2013-14) totalt 548 asylsøkerelver som mottok særskilt norskopplæring
 - o I snitt har de undersøkte kommunene gitt 91.1 lærertimer til særskilt norskopplæring pr asylsøkerelver i løpet av skoleåret, og det er stor variasjon i antall lærertimer pr elev mellom kommunene. Antall lærertimer pr elev for alle elever i grunnskolen som får særskilt norskopplæring er i gjennomsnitt 31.1 2timer, og alle de undersøkte kommunene med unntak av én har flere lærertimer pr asylsøkerelver enn landssnittet for alle elever.
- Morsmålsopplæring:
 - o 25 % av de undersøkte kommunene hadde totalt 67 asylsøkerelver som mottok morsmålsopplæring. Ingen av kommunene med mindre enn 5.000 innbyggere hadde asylsøkerelver som mottok morsmålsopplæring, mens 60 % av de største kommunene i undersøkelsen hadde dette.
 - o I 10 av de 12 kommunene som her har gitt morsmålsopplæring er antall lærertimer pr asylsøkerelver i snitt 41.4 timer, noe som er lavere enn gjennomsnittet for alle elever i grunnskolen som får morsmålsundervisning (62.6 timer pr elev).
- Tospråklig fagopplæring:
 - o 42 % av de undersøkte kommunene hadde totalt 167 asylsøkerelver innen tospråklig fagopplæring siste skoleår. Kun to av de minste kommunene (13 %) hadde gitt denne opplæringen, mens 80 % av de største kommunene i undersøkelsen hadde gitt dette utdanningstilbudet.
 - o For 18 av de 20 kommunene i undersøkelsen med tospråklig fagopplæring er det gitt i snitt 56.6 lærertimer pr asylsøkerelver i løpet av skoleåret. Dette er høyere enn gjennomsnittet for alle elever i grunnskolen med 42 lærertimer pr elev.
- Tilrettelagt opplæring:
 - o Nesten halvparten av de undersøkte kommunene hadde hatt asylsøkerelver innen tilrettelagt opplæring når morsmålsundervisning eller tospråklig fagopplæring ikke kunne tilbys. Her hadde 60 % av de minste kommunene under 5.000 innbyggere gitt slik opplæring, mens andelen i de største kommunene var 40 %.
 - o I 19 av de 23 kommunene med asylsøkerelver innen tilrettelagt opplæring er det i snitt gitt 70.6 lærertimer pr elev i løpet av skoleåret. Dette er godt over gjennomsnittet for alle elever i grunnskolen innen tilrettelagt opplæring hvor antall lærertimer pr elev er 34.6.
- Spesialundervisning:
 - o Totalt var det gitt spesialundervisning til 32 asylsøkerelver i 16 av de av de undersøkte kommunene (32 %).
- Lærerkompetanse:

- o I en høy andel av de undersøkte kommunene har mindre enn 10 % av lærerne kompetanse i migrasjonspedagogikk eller flerkulturell pedagogikk. Dette gjelder i særdeleshet for de minste kommunene.
- o Mange kommuner mangler kompetanse til opplæring av minoritetsspråklige blant undervisningspersonalet. Mer enn halvpartene av kommunene har oppgitt at 0-10 % av undervisningspersonalet har kompetanse i for eksempel andrespråkspedagogikk, tospråklig faglærerutdanning og språkdidaktikk.
- o Når det gjelder bruk av kartleggingsverktøy for språk har mer enn halvparten av lærerne den nødvendige kompetansen i nær halvparten av kommunene.
- Kommunesamarbeid:
 - o De fleste kommunene, 82 %, oppgir at de ikke har samarbeid med nabokommuner om skoletilbud for asylsøkererelever.
 - o 62 % av kommunene deltar heller ikke i kommunale eller faglige nettverk om opplæring av barn/unge asylsøkere.

4.1.2 FØLGENDE PUNKT KAN OPPSUMMERE FUNN OM PROSESSINDIKATORENE:

- Kartleggingsrutiner:
 - o 60 % av kommunene oppgir at morsmålsferdiggeter ikke kartlegges, og andelen er høyest blant de minste kommunene med 80 % og tilsvarende 33 % i de største kommunene
 - o De aller fleste kommunene har faste rutiner for når asylsøkererelevens norskkunnskaper og faglige ferdigheter skal kartlegges. 88 % av kommunene har én eller flere underveisevalueringer i løpet av skoleåret, og de fleste av disse suppleres med kartlegginger før/ved skolestart og/eller ved skoleårets slutt.
- Organisering av opplæringen:
 - o I de største kommunene med over 50.000 innbyggere organiseres asylsøkererelevne i egne innføringsklasser i alle fag.
 - o I de minste kommunene med under 5.000 innbyggere organiseres grunnleggende norsk vanligvis i egne grupper, men for matematikk, engelsk, samfunnsfag, kroppsøving og estetiske fag vanligvis foregår i ordinære klasser.
 - o I de mellomstore kommunene er grunnskoleopplæringen i de fleste fag delt mellom ordinære klasser og egne innføringsklasser, med unntak av grunnleggende norsk hvor undervisningen enten foregår i egne grupper eller innføringsklasser og kroppsøving og estetiske fag i større grad skjer i ordinære klasser.
 - o Integreringen av asylsøkererelevne i ordinære klasser synes å være mer vanlig i små kommuner enn i større kommuner.
 - o Grunnskoleopplæringen for 16-18 år gamle asylsøkere organiseres som oftest integrert i grunnskoleopplæringen for voksne, men i de minste kommunene skjer dette på andre måter enn gjennom grunnskoleopplæringen for voksne eller som særskilte organisert tilbud for denne gruppen.

4.1.3 FØLGENDE PUNKT KAN OPPSUMMERE FUNNENE OM RESULTATINDIKATORENE:

- Grunnlaget for overflytting av asylsøkerelevne fra særskilt organiserte tilbud til ordinær opplæring i klasser/basisgrupper skjer ofte eller alltid etter systematiske kartlegginger av elevenes ferdigheter i 81 % av kommunene, med denne andelen er noe lavere i de minste kommunene (67 %) enn i de mellomstore (87%) og største kommunene (90%).

4.2 KONKLUSJON

Barn og unge asylsøkere får stort sett raskt et tilbud om å komme i gang med grunnskoleopplæring. De aller fleste kommunene i undersøkelsen ivaretar elevenes rett til særskilt norskopplæring. Datagrunnlaget gir imidlertid sterke indikasjoner på at mange barn og unge asylsøkerelever ikke får ivare tatt sine rettigheter til morsmålsopplæring og/eller tospråklig fagopplæring. Det er mange kommuner som ikke tilbyr slik opplæring. Dette samsvarer med funn fra tidligere undersøkelser³⁹. Selv om både antall og andelen elever med særskilt språkopplæring økte mellom årene 2006/07 og 2013, hadde antall lærertimer til særskilt språkopplæring falt i samme tidsrom⁴⁰. Fallet var størst i særskilt norskopplæring og morsmålsopplæring, med en halvering av antall timer per elev i løpet av perioden. Om nedgangen av sammenheng med at undervisningen gis i større grupper, eller at timetallet per elev er redusert, eller en kombinasjon av disse, foreligger det ikke data på. Sletten og Engebrigtsen fant i 2011 at relativt få asylsøkerelever får tospråklig fagopplæring og morsmålsundervisning. Deres funn tydet på at det som regel kun ble gitt tilbud om morsmålsopplæring til noen språkgrupper og at det er de små kommunene som gir det svakeste tilbudet når det gjelder tilpasset språkopplæring til asylsøkerelever i grunnskolen. Utdanningsspeilet fra 2013 bekrefter at omfanget av bruken av særskilt språkopplæring varierer mellom kommunene, og at større kommuner tilbyr slik opplæring i større omfang enn små kommuner. Jo flere elever det er i kommunene, desto større er andelen lærertimer som går til de forskjellige formene for språkopplæring. I kommuner med mer enn 7500 elever gikk over 7 prosent av årstimerne til særskilt språkopplæring, mens i kommuner med under 250 elever gikk 2,5 prosent av lærertimene til dette. Dette til tross for at det kanskje kan være enklere å sammensette større undervisningsgrupper av elever i større kommuner, som kan gi færre lærertimer.

Også i vår undersøkelse ser det ut til at det er spesielt de små kommunene (mindre enn 5000 innbyggere) som kan ha problemer med å ivareta elevenes rett til morsmålsopplæring og tospråklig fagopplæring. Ingen av de små kommunene tilbyr morsmålsopplæring og bare 2 av kommunene i utvalget (13%) tilbyr tospråklig fagopplæring. Det er imidlertid heller ikke en stor andel av de mellomstore kommunene (5000-49 999 innbyggere) som tilbyr slik opplæring. Bare

³⁹ Udir (2013). Utdanningsspeilet. Lastet ned 22.10.2015:

<http://www.udir.no/Tilstand/Utdanningsspeilet/Utdanningsspeilet-2013/2-Ressurser/28-Ressursbruk-til-sarskilt-sprakopplaring-for-minoritetsspraklige-elever/>

Rambøll (2013). Kartlegging av innføringstilbud til elever som kommer til Norge i ungdomsskolealder og som har få års skolegang før ankomst. Rapport, Utdanningsdirektoratet, juni 2013.

Sletten, M. og Engebrigtsen, A. (2011). Kartlegging av opplæringstilbudet til enslige mindreårige asylsøkere og barn av asylsøkere. NOVA Rapport 20/2011.

⁴⁰ Udir (2013). Utdanningsspeilet. Lastet ned 22.10.2015:

<http://www.udir.no/Tilstand/Utdanningsspeilet/Utdanningsspeilet-2013/2-Ressurser/28-Ressursbruk-til-sarskilt-sprakopplaring-for-minoritetsspraklige-elever/>

26 prosent av disse kommunene tilbyr morsmålsopplæring og under halvparten tilbyr tospråklig fagopplæring. Selv om antallet kommuner i hver gruppe blir nokså små, tyder dataene likevel på at kommunestørrelsen har betydning for hvorvidt det tilbys slik opplæring, da 60 prosent av de store kommunene (50 000 innbyggere eller flere) tilbyr morsmålsopplæring og 80 prosent tilbyr tospråklig fagopplæring.

Selv om en del av de kommunene som ikke tilbyr morsmålsopplæring eller tospråklig fagopplæring tilbyr annen tilrettelagt opplæring som alternativ, er det fortsatt kommuner som tilbyr verken tospråklig fagopplæring, morsmålsopplæring eller tilrettelagt opplæring som erstatning for slik opplæring. I de kommunene hvor morsmålsopplæring tilbys, er gjennomsnittlig lærertimer per elev lavt. Dette gjelder også delvis for tospråklig fagopplæring, men her skiller de mellomstore kommunene seg ut med et høyt lærertimetall per elev. Disse data bekreftes av Rambølls undersøkelser fra 2013⁴¹, hvor om lag halvparten av kommunene i undersøkelsen tilbød morsmålsopplæring, men bare til enkelte språk og elevgrupper. Morsmåls- og tospråklig opplæring beskrives med andre ord som en stor utfordring også i de kommunene hvor det faktisk gis slik opplæring.

Kommunenes problemer med å tilby særskilt språkopplæring i henhold til asylsøkerelvenes språk og opplæringsbakgrunn befestes av kommunenes kartleggingsrutiner. Det er tidligere funnet at kommunene har utfordringer knyttet til kompetanse i bruk av kartleggingsverktøy⁴². Dette gjenspeiler seg i vår undersøkelse ved at størstedelen av kommunene ikke kartlegger elevenes morsmålsferdigheter før/ved skolestart, og ved at 14 prosent av kommunene ikke kartlegger elevenes faglige ferdigheter før/ved skolestart. Blant de små kommunene (5000 innbyggere eller færre) er det bare 2 av 15 kommuner som kartlegger elevenes morsmålsferdigheter og 4 av de 15 kartlegger heller ikke elevenes faglige ferdigheter. Under halvparten av de mellomstore kommunene kartlegger morsmålsferdigheter, bare 10 av 23 kommuner gjennomfører slik kartlegging før/ved skolestart. Blant de store kommunene svarer 3 av 9 at de ikke kartlegger morsmålsferdigheter før/ved skolestart. Selv om de aller fleste kommunene har faste rutiner for når asylsøkerelvens norskkunnskaper og faglige ferdigheter skal kartlegges, så tyder resultatene på at kommunene har problemer med å gjennomføre kartlegginger av elevenes morsmålsferdigheter. Enkelte har også problemer med å få kartlagt elevenes faglige ferdigheter før eller ved oppstart.

Manglende kompetanse blant undervisningspersonalet i kommunene, både på flerkulturell pedagogikk/flerkulturelle emner o.l., og ikke minst på særskilt språkopplæring, må ses i sammenheng med og kan være noe av årsaken til at så mange kommuner ikke tilbyr morsmålsopplæring og tospråklig fagopplæring, og heller ikke kartlegger elevenes morsmålsferdigheter eller faglige ferdigheter før eller ved skolestart. Det er særlig de små kommunene som sliter med å tilby elevene særskilt språkopplæring, og som samtidig i størst utbredelse mangler kompetanse på disse områdene og heller ikke kartlegger elevenes ferdigheter i morsmål og fag. At mangel på formell kompetanse rettet mot tospråklig opplæring utgjør en stor utfordring for kommunene, og virker betydelig inn på hvordan tilbudet innrettes, bekreftes av tidligere undersøkelser⁴³.

⁴¹ Rambøll (2013). Kartlegging av innføringstilbud til elever som kommer til Norge i ungdomsskolealder og som har få års skolegang før ankomst. Rapport, Utdanningsdirektoratet, juni 2013.

⁴² Rambøll (2013). Kartlegging av innføringstilbud til elever som kommer til Norge i ungdomsskolealder og som har få års skolegang før ankomst. Rapport, Utdanningsdirektoratet, juni 2013.

⁴³ Ibid.

Blant annet ble det funnet at relativt få kommuner har ansatte med formell kompetanse i tospråklig fagopplæring. Mange lærere rapporterer først og fremst om «erfaringskompetanse», og ikke formell kompetanse for arbeid med tospråklige elever⁴⁴.

Kommunene står nokså fritt i hvordan de vil organisere opplæringen, noe som også gjenspeiler seg i resultatene fra undersøkelsen. En relativt betydelig andel av elevene, nær 40 prosent av de 792 asylsøkerenelevne i kommunene i utvalget, deltar kun i ordinær opplæring i vanlig klasse/basisgruppe uten at de har tospråklig lærer eller assistent til stedet. Selv om integrasjon og hospitering i ordinære opplæringstilbud beskrives som et viktig tiltak for at elevene skal kunne praktisere språket og bli kjent med nye elever⁴⁵, kan det også reises problemstillinger knyttet til muligheten for å ivareta disse elevenes individuelle tilretteleggingsbehov, spesielt knyttet til språkforståelse. Under 10 prosent av elevene i undersøkelsens kommuner deltar kun i ordinær opplæring i vanlig klasse, men med tospråklig lærer eller assistent. Ca 40 prosent går derimot hovedsakelig i segregerte tilbud, hvorav 31 prosent hovedsakelig i innføringsklasse, og 7 prosent i rene innføringsskoler. Mange kommuner har med andre ord en organiseringsmodell som legger til rette for å integrere asylsøkererelever med andre elever i skolens ordinære tilbud. Samtidig reiser det problemstillinger knyttet til hvorvidt ressurser og kompetanse gir et godt nok kvalitativt tilbud for asylsøkerenelevne, som i varetar deres språklige utfordringer som nyankomne elever med et annet morsmål enn norsk.

Kompetanseutfordringer til tross, resultatene viser at kommunene i liten grad samarbeider om opplæringen til asylsøkererelever. En problemstilling og utforske, er om det kan ligge et potensiale til å styrke kvaliteten på asylsøkeropplæringen blant annet gjennom økt samarbeid mellom kommunene. Spesielt kan kanskje enkelte kommuner ha mye å hente på å samarbeide om kartlegging av elever, spesielt dersom manglende kartlegging beror på at en mangler språk- eller kartleggingskompetanse internt i kommunen.

Undersøkelsen viser at det er store variasjoner i organisering, manglende formell kompetanse og noe manglende kartlegging av elevene. Selv om dette kan danne grunnlag for problemstillinger knyttet til kvaliteten på opplæringstilbudet til barn og unge asylsøkere, gir resultatene imidlertid ikke grunnlag for å si noe sikkert om kvaliteten på opplæringen, og hvordan skolene arbeider for og hvorvidt de makter å realisere de målsettingen om integrering og inkludering kombinert med ivaretagelsen av elevenes individuelle behov knyttet både til språk, fag, og det sosiale. Til det trengs mer forskning som går nærmere inn på kommunenes og skolenes system, rutiner, kompetansebehov, planer, undervisningsprosesser og resultater.

Sletten, M. og Engebrigtsen, A. (2011). Kartlegging av opplæringstilbudet til enslige mindreårige asylsøkere og barn av asylsøkere. NOVA Rapport 20/2011.

⁴⁴ Sletten, M. og Engebrigtsen, A. (2011). Kartlegging av opplæringstilbudet til enslige mindreårige asylsøkere og barn av asylsøkere. NOVA Rapport 20/2011.

⁴⁵ Rambøll (2013). Kartlegging av innføringstilbud til elever som kommer til Norge i ungdomsskolealder og som har få års skolegang før ankomst. Rapport, Utdanningsdirektoratet, juni 2013.

VEDLEGG.

SPØRRESKJEMA

Utdanningsdirektoratet

UNDERSØKELSE AV GRUNNSKOLEOPPLÆRINGEN TIL BARN OG UNGE SOM BOR I ASYLMOTTAK OG OMSORGSSENTRE - UDIR

1) Hvilken kommune representerer du?

2) Vennligst oppgi ditt navn:

Om innskriving og skolestart

3) Har skoleeier rutiner som sikrer at alle asylsøkerelever (barn og unge) skrives inn i grunnskolen?

☐ Ja ☐ Nei ☐ Mottak/omsorgssenter sikrer rutinene
1 2 3

DERSOM KOMMUNEN PER I DAG HAR ASYLSØKERELEVER (BARN OG UNGE) SOM VENTER PÅ OPPSTART I GRUNNSKOLEOPPLÆRING, VENNLIGST OPPGI HVOR MANGE SOM HAR VENTET !...

4) mindre enn 1 mnd:

5) 1-2 mnd:

6) 3 mnd:

7) 4 mnd eller mer:

8) Dersom noen har ventet i mer enn 3 mnd. på grunnskoleopplæring, vennligst oppgi årsak:

9) Hvor mange asylsøkerforeldre/foresatte har i løpet av inneværende skoleår takket nei til et særskilt organisert tilbud/innføringstilbud for deres barn? Vennligst oppgi antall:

10) Får asylsøkerbarn og unge starte i grunnskolen selv om de ankommer sent i vårsemestret?

Velg alternativ

HVOR MANGE ASYLSØKERELEVER (BARN OG UNGE) I KOMMUNEN GIS INNEVÆRENDE SKOLEÅR...

11) særskilt norskopplæring etter enkeltvedtak, jf opplæringsloven § 2-8? Vennligst oppgi antall elever:

12) morsmålsopplæring, jf opplæringsloven § 2-8? Vennligst oppgi antall elever:

13) tospråklig fagopplæring, jf opplæringsloven § 2-8? Vennligst oppgi antall elever:

14) tilrettelagt opplæring når kommunen ikke kan tilby morsmålsundervisning eller tospråklig fagopplæring, jf opplæringsloven § 2-8? Vennligst oppgi antall elever:

15) spesialundervisning etter enkeltvedtak, jf opplæringsloven § 5-1? Vennligst oppgi antall elever:

✓ **HVOR MANGE LÆRERTIMER GIS I KOMMUNEN INNEVÆRENDE SKOLEÅR TIL GRUNNSKOLESKOLEOPPLÆRING AV ASYLSØKERELEVER (BARN OG UNGE) INNEN...**

16) særskilt norskopplæring etter enkeltvedtak, jf opplæringsloven § 2-8? Vennligst oppgi antall timer:

17) morsmålsopplæring, jf opplæringsloven § 2-8? Vennligst oppgi antall timer:

18) tospråklig fagopplæring, jf opplæringsloven § 2-8? Vennligst oppgi antall timer:

19) tilrettelagt opplæring når kommunen ikke kan tilby morsmålsundervisning eller tospråklig fagopplæring, jf opplæringsloven § 2-8? Vennligst oppgi antall timer:

20) spesialundervisning etter enkeltvedtak, jf opplæringsloven § 5-1? Vennligst oppgi antall timer:

✓ **HVOR MANGE ASSISTENTTIMER GIS I KOMMUNEN INNEVÆRENDE SKOLEÅR TIL GRUNNSKOLESKOLEOPPLÆRING AV ASYLSØKERELEVER (BARN OG UNGE) INNEN...**

21) særskilt norskopplæring etter enkeltvedtak, jf opplæringsloven § 2-8? Vennligst oppgi antall timer:

22) morsmålsopplæring, jf opplæringsloven § 2-8? Vennligst oppgi antall timer:

23) tospråklig fagopplæring, jf opplæringsloven § 2-8? Vennligst oppgi antall timer:

24) tilrettelagt opplæring når kommunen ikke kan tilby morsmålsundervisning eller tospråklig fagopplæring, jf opplæringsloven § 2-8? Vennligst oppgi antall timer:

25) spesialundervisning etter enkeltvedtak, jf opplæringsloven § 5-1? Vennligst oppgi antal timer:

26) Hvor stor andel av lærerne som underviser asylsøkerelver (barn og unge) knyttet til innføringsklasse/intensivopplæring, har følgende kompetanse?

	1 Over 50 %	2 30-50 %	3 10-30 %	4 Under 10 %
Migrasjonspedagogikk/Flerkulturell pedagogikk	☐	☐	☐	☐
Andrespråkspedagogikk	☐	☐	☐	☐
Flerkulturelle emner	☐	☐	☐	☐
Faglærerutdanning som tospråklig lærer	☐	☐	☐	☐
Språkdidaktikk for tospråklige lærere	☐	☐	☐	☐
Bruk av kartleggingsverktøy for språk	☐	☐	☐	☐

27) Kommunesamarbeid

1 2
Ja Nei

Samarbeider kommunen med nabokommuner om skoletilbud til asylsøkerelver?

☐ ☐

Deltar kommunen i kommunenettverk/fagnettverk om opplæring av barn og unge i asylmottak og omsorgssentre?

☐ ☐

Om kartlegging av asylsøkerelver (barn og unge)

28) Kartlegges asylsøkerelver (barn og unge) på følgende områder før/ved skolestart? (Flere valg mulig)

	I skolen	Hos PPT	I mottak/ omsorgssentre	Kartlegges ikke
Norskkunnskaper	☐	☐	☐	☐
Morsmålsferdigheter	☐	☐	☐	☐
Faglige ferdigheter	☐	☐	☐	☐
Fysisk og psykisk helse	☐	☐	☐	☐

29) Hvor ofte kartlegges asylsøkerelvenes (barn og unge) norskkunnskaper? (flere valg mulig)

- ☐ Før/ved skolestart
- ☐ En eller flere underveisevalueringer i løpet av skoleåret
- ☐ Ved skoleårets slutt for å vurdere videre behov for tilrettelegging
- ☐ Ingen faste rutiner for når elevene skal kartlegges

30) Hvor ofte kartlegges asylsøkerelvenes (barn og unge) faglige ferdigheter? (flere valg mulig)

- ☐ Før/ved skolestart
- ☐ En eller flere underveisevalueringer i løpet av skoleåret
- ☐ Ved skoleårets slutt for å vurdere videre behov for tilrettelegging
- ☐ Ingen faste rutiner for når elevene skal kartlegges

31) Kartlegger kommunen asylsøkerelver i alderen 16-18 år med tanke på behovet for grunnskoleopplæring?

- ☒ 1 Ja, alle ☐ 2 Ja, noen ☐ 3 Nei, ingen

32) Hvilke verktøy brukes i kartleggingen av asylsøkerelvenes (barn og unge) norskkunnskap?

PER I DAG, HVOR MANGE AV KOMMUNENS ASYLSØKERELEVER (BARN OG UNGE)...

33) deltar kun i ordinær opplæring i vanlig klasse/basisgruppe, uten tospråklig lærer/assistent? Vennligst oppgi antall elever:

34) deltar i kun i ordinær opplæring i vanlig klasse/basisgruppe, med tospråklig lærer/assistent? Vennligst oppgi antall elever:

35) deltar i et delvis integrert tilbud, delt mellom innføringsklasse/gruppe og ordinær opplæring? Vennligst oppgi antall elever:

36) tilhører hovedsakelig en innføringsklasse? Vennligst oppgi antall elever:

37) går i rene innføringsskoler? Vennligst oppgi antall elever:

PER I DAG, HVOR MANGE ASYLSØKERELEVER (BARN OG UNGE) ER DET TOTALT I KOMMUNENS GRUNNSKOLEOPPLÆRING?

38) Vennligst oppgi antall elever:

39) Hvordan organiseres grunnskoleopplæringen for nyankomne (ankommet siste 0-6 mnd.) asylsøkerelever (barn og unge) i ulike fag?

	1 Vanligvis i ordinær klasse	2 Vanligvis i egne grupper	3 Vanligvis i egen innføringsklasse
Grunnleggende norsk/forsterket norskopplæring	☐	☐	☐
Matematikk	☐	☐	☐
Engelsk	☐	☐	☐
Samfunnsfag, RLE og Naturfag	☐	☐	☐
Kroppsøving, Kunst og håndverk, Musikk og Mat og helse	☐	☐	☐

40) På hvilket grunnlag skjer overflyttingen av asylsøkerelever (barn og unge) fra særskilt organiserte opplæringstilbud til ordinær opplæring i klasse/basisgruppe?

	1 Alltid	2 Ofte	3 Sjelden	4 Aldri
Etter lærernes vurderinger av elevenes ferdigheter	☐	☐	☐	☐
Etter systematiske kartlegginger av elevenes ferdigheter (for eksempel hver termin)	☐	☐	☐	☐
Etter ca. 3-5 mnd. i særskilt organiserte tilbud	☐	☐	☐	☐
Etter ca. 6-12 mnd. i særskilt organiserte tilbud	☐	☐	☐	☐
Etter ca. 1-2 år i særskilt organiserte tilbud	☐	☐	☐	☐

Asylsøkerelever 16-18 år

41) Hvordan organiseres grunnskoleopplæringen for 16-18-åringene?

Velg alternativ

42) Per i dag, hvor mange asylsøkerelever mellom 16 og 18 år er registrert i grunnskoleopplæringen?

43) Hvor mange asylsøkerelever mellom 16 og 18 år har så langt dette skoleåret ikke møtt opp eller falt fra grunnskoleopplæringen?

PUBLIKASJONER AV FORSKERE TILKNYTTET HØGSKOLEN I MOLDE OG MØREFORSKING MOLDE AS

www.himolde.no – www.moreforsk.no

2013 - 2015

Publikasjoner utgitt av høgskolen og Møreforsking kan kjøpes/lånes fra

Høgskolen i Molde, biblioteket, Postboks 2110, 6402 MOLDE.

Tlf.: 71 21 41 61, epost: biblioteket@himolde.no

Egen rapportserie

Bachmann, Kari; Bergem, Bjørn G. og Hervik, Arild (2015): *Grunnskoleopplæring til barn og unge som bor i asylmottak og omsorgssentre. En undersøkelse av tilskuddsordningen til grunnskoleopplæring til barn og unge som bor i asylmottak og omsorgssentre.* Møreforsking Molde AS nr. 1516. Molde: Møreforsking Molde AS. 46 s. Pris: 50,-

Müller, Falko; Bråthen, Svein and Svendsen, Hilde J. (2015): *The Arctic Circle Airport – A Comparative Study.* Møreforsking Molde AS nr. 1515. Molde: Møreforsking Molde AS.

Hauge, Kari Westad; Maasø; Anne Grete; Elde; Hanne Svejstrup; Karlsholm, Guro; Stamnes, Astrid; Skjong, Gerd; Skår, Janne-Rita og Thingnes, Elin Rødahl (2015): *Regionalt forskningsprosjekt om kvalitet og kompetanse i praksisveiledning av studenter i helse- og sosialfag i spesialisthelsetjenesten.* Møreforsking Molde AS nr. 1514. Molde: Møreforsking Molde AS. 116 s. Pris: 150,-

Bachmann, Kari; Skrove, Guri K. og Groven, Gøril (2015): *Evaluerings av "Den gode skoleeier". Kommuners arbeid med skoleeierrollen og erfaringer med skoleeierprogrammet.* Møreforsking Molde AS nr. 1513. Molde: Møreforsking Molde AS. 61 s. Pris: 100,-

Groven, Gøril; Skrove, Guri K. og Bachmann, Kari (2015): *Fremtidens eldreomsorg. Kunnskapsgrunnlag tilknyttet bygging av nytt omsorgssenter i Aukra kommune* Møreforsking Molde AS nr. 1512. Molde: Møreforsking Molde AS. 55 s. Pris: 100,-

Rekdal, Jens; Hamre, Tom N. og Zhang, Wei (2015): *Etablering av modeller for tilbringertrafikk til flyplasser.* Møreforsking Molde AS nr. 1511. Molde: Møreforsking Molde AS. 76 s. Pris: 100,-

Svendsen, Hilde Johanne og Bråthen, Svein (2015): *Samfunnsøkonomisk analyse av endret lufthavnstruktur i Midt- og Nord-Norge* Møreforsking Molde AS nr. 1510. Molde: Møreforsking Molde AS. 36 s. Pris: 50,-

Bråthen, Svein; Thune-Larsen, Harald; Oppen, Johan; Svendsen, Hilde Johanne.; Bremnes, Helge; Eriksen, Knut S.; Bergem, Bjørn G. og Heen, Knut P.: *Forslag til anbudsopplegg for regionale flyruter i Nord-Norge.* Møreforsking Molde AS nr. 1509 2. utgave. Molde: Møreforsking Molde AS. 147 s. Pris: 150,-

Bråthen, Svein; Thune-Larsen, Harald; Oppen, Johan; Svendsen, Hilde Johanne.; Bremnes, Helge; Eriksen, Knut S.; Bergem, Bjørn G. og Heen, Knut P.: *Forslag til anbudsopplegg for regionale flyruter i Nord-Norge.* Møreforsking Molde AS nr. 1509. Molde: Møreforsking Molde AS. 147 s. Pris: 150,-

Oterhals, Oddmund og Kvadsheim, Nina Pereira (2015): *Sjøportalen. Delrapport 1: Behovsavklaring – gevinstpotensialer.* Møreforsking Molde AS nr. 1508. Molde: Møreforsking Molde AS. 28 s. Pris: 50,-

Rye, Mette (2015): *Merkostnad i privat sektor i sone 1a og 4a etter omlegging av differensiert arbeidsgiveravgift.* Møreforsking Molde AS nr. 1507. Molde: Møreforsking Molde AS. 22 s. Pris: 50,-

Skrove, Guri K.; Groven, Gøril og Bachmann, Kari (2015): *Sammen om rehabilitering i nærmiljøet. Sluttevaluering av "Livsnær livshjelp" – et samhandlingsprosjekt om rehabiliteringsbrukere i Aure*. Møreforskning Molde AS nr. 1506. Molde: Møreforskning Molde AS. 33 s. Pris: 50,-

Skrove, Guri K.; Oterhals, Geir; Groven, Gøril og Bachmann, Kari (2015): *"Sulten og tørst, men Stikk UT! først" En brukerundersøkelse av turkassetrimmen Stikk UT!* Møreforskning Molde AS nr. 1505. Molde: Møreforskning Molde AS. 40 s. Pris: 50,-

Svendsen, Hilde Johanne; Bråthen, Svein og Tveter, Eivind (2015): *Samfunnsøkonomisk analyse av endret lufthavnstruktur i Sør-Norge*. Møreforskning Molde AS nr. 1504. Molde: Møreforskning Molde AS 34 s. Pris: 50,-

Tveter, Eivind; Bråthen, Svein; Eriksen, Knut Sandberg; Svendsen, Hilde Johanne og Thune-Larsen, Harald (2015): *Samfunnsøkonomisk analyse av lufthavnskapasiteten i Oslofjordområdet*. Møreforskning Molde AS nr. 1503. Molde: Møreforskning Molde AS. 47 s. Pris: 50,-

Kaurstad, Guri; Bachmann, Kari; Bremnes, Helge og Groven, Gøril (2015): *KS FoU-prosjekt nr. 134033. Trygg oppvekst – helhetlig organisering av tjenester for barn og unge*. Møreforskning Molde AS nr. 1502. Molde: Møreforskning Molde AS. 107 s. Pris: 150,-

Kristoffersen, Steinar og Mennink, Marcel (2015): *Mulighetsanalyser for jaktturisme i Gjemnes*. Møreforskning Molde AS nr. 1501. Molde: Møreforskning Molde AS. 45 s. Pris: 50,-

Kaurstad, Guri; Oterhals, Geir; Hoemsnes, Helene, Ulvund, Ingeborg og Bachmann, Kari (2014): *Deltakelse i organiserte fritidstilbud. Spesiell vekt på barn og unge med innvandrereforeldre*. Møreforskning Molde AS nr. 1417. Molde: Møreforskning Molde AS. 92 s.

Rekdal, Jens; Hamre, Tom N.; Løkketangen, Arne; Zhang, Wei og Larsen Odd I. (2014): *Inkludering av innfartsparkering i TraMod_By: TraMod_IP*. Møreforskning Molde AS nr. 1416. Molde: Møreforskning Molde AS 125 s. Pris: 150,-

Kristoffersen, Steinar (2014): *Remontowa Launch and Recovery System (LARS) Minus 40*. Møreforskning Molde AS nr. 1415. Molde: Møreforskning Molde AS. 39 s. KONFIDENSIELL

Shlopak, Mikhail; Bråthen, Svein; Svendsen, Hilde Johanne og Oterhals, Oddmund (2014): *Grønn Fjord. Bind II. Beregning av klimagassutslipp i Geiranger*. Rapport / Møreforskning Molde AS nr. 1413. Molde: Møreforskning Molde AS. 53 s. Pris: 100,-

Svendsen, Hilde Johanne; Bråthen, Svein og Oterhals, Oddmund (2014): *Grønn Fjord. Bind I. Analyse av metningspunkt for trafikk i Geiranger*. Rapport / Møreforskning Molde AS nr. 1412. Molde: Møreforskning Molde AS. 27 s. Pris: 50,-

Heen, Knut Peder (2014): *Kontraktsstrategier for local leverandørindustri*. Rapport / Møreforskning Molde AS nr. 1411. Molde: Møreforskning Molde AS. 31 s. Pris: 50,-

Bråthen, Svein; Tveter, Eivind; Solvoll, Gisle og Hanssen, Thor Erik Sandberg (2014): *Luftfartens betydning for utvalgte samfunnssektorer. Eksempler fra petroleum, kultur og sport*. Rapport / Møreforskning Molde AS nr. 1410. Molde: Møreforskning Molde AS. 98 s. Pris: 100,-

Kristoffersen, Steinar; Shlopak, Mikhail; Oppen, Johan og Jünge, Gabriele (2014): *Logistikkoptimalisering i BioMar Norge AS*. Rapport / Møreforskning Molde AS nr. 1409. Molde: Møreforskning Molde AS. 41 s. Pris: 50,-

Bråthen, Svein; Zhang, Wei og Rekdal, Jens (2014): *Todalsfjordforbindelsen. Anslag på trafikale og prissatte samfunnsøkonomiske konsekvenser*. Rapport/Møreforskning Molde AS nr. 1408. Molde: Møreforskning Molde AS. 47 s. Pris: 50,-

Witsø, Elisabeth (2014): *IA-holdningsbarometer Møre og Romsdal. Ledere og ansattes erfaringer med og syn på IA-arbeidet i virksomheten*. Rapport/Møreforskning Molde AS nr. 1407. Molde: Møreforskning Molde AS. 51 s. Pris: 100,-

Kristoffersen, Steinar; Jünge, Gabriele Hofinger og Shlopak, Mikhail (2014): *Planlegging, produksjon og prosessdata. Hva påvirker kvalitet og leveransepresisjon?* Rapport/Møreforskning Molde AS nr. 1406. Molde: Møreforskning Molde AS. 37 s. KONFIDENSIELL

Bergem, Bjørn G., Hervik, Arild og Oterhals, Oddmund (2014): *Supplier effects Ormen Lange 2008-2012*. Rapport /Møreforskning Molde AS nr. 1405. Molde: Møreforskning Molde AS 27 s. Pris: 50,-

Hervik, Arild; Bergem, Bjørn G. og Bræin, Lasse (2013) *Resultatmåling av brukerstyrt forskning 2012*. Rapport / Møreforskning Molde AS nr. 1404. Molde: Møreforskning Molde AS. 117 s. Pris: 150,-

Kaurstad, Guri; Witsø, Elisabet og Bachmann, Kari (2014): *Livsnær livshjelp. Rehabilitering i nærmiljøet*. Rapport / Møreforskning Molde AS nr. 1403. Molde: Møreforskning Molde AS 35 s. Pris: 50,-

Bergem, Bjørn G., Hervik, Arild og Oterhals, Oddmund (2014): *Leverandøreffekter Ormen Lange 2008-2012*. Rapport /Møreforskning Molde AS nr. 1402. Molde: Møreforskning Molde AS 25 s. Pris: 50,-

Oterhals, Oddmund og Guvåg, Bjørn (2014): *Lean Shipbuilding II – Sluttrapport*. Rapport /Møreforskning Molde AS nr. 1401. Molde: Møreforskning Molde AS 29 s. Pris: 50,-

Rekdal, Jens; Larsen, Odd I; Løkketangen, Arne og Hamre, Tom N. (2013): *TraMod_By Del 1: Etablering av nytt modellsystem. Revidert utgave av rapport 1203*. Rapport/Møreforskning Molde AS nr. 1313. Molde: Møreforskning Molde AS 206 s. Pris: 200,-

Oterhals, Oddmund; Jünge, Gabriele Hofinger og Johannessen, Gøran (2013): *Biomarine næringer i region Nordvest. Utviklingstrekk, status og potensialer for nye biomarine næringer*. Rapport/Møreforskning Molde AS nr. 1312. Molde: Møreforskning Molde AS 31.s. Pris: 50,-

Bråthen, Svein; Denstadli, Jon Martin, Eriksen, Knut. S; Thune-Larsen, Harald og Tveter, Eivind (2013): *Ferjefri E39 og mulige virkninger for lufthavnstruktur og hurtigbåtruter. En vurdering basert på en fullt utbygd E39*. Rapport/Møreforskning Molde AS nr. 1311. Molde: Møreforskning Molde AS 87 s. Pris: 100,-

Bremnes, Helge; Heen, Knut Peder og Hervik, Arild (2013): *Utredning av omstilling i Halden med og uten videreføring av IFEs øvrige forskningsaktiviteter etter dekommisjonering av Haldenreaktoren*. Rapport/Møreforskning Molde AS nr. 1310. Molde: Møreforskning Molde AS 47 s. Pris: 50,-

Heen, Knut Peder; Bremnes, Helge og Hervik, Arild (2013): *Utredning av den nærings- og forskningsmessige betydningen av IFEs nukleære virksomhet relatert til Haldenreaktoren*. Rapport/Møreforskning Molde AS nr. 1309. Molde: Møreforskning Molde AS 63 s. Pris: 100,-

Kaurstad, Guri; Bachmann, Kari og Oterhals, Geir (2013): *Gir deltagelse i frisklivsentralen i Molde et friskere liv? Deltagernes opplevelse av tilbudet, endring i fysiske parametere og helseatferd etter 3 måneder*. Rapport/Møreforskning Molde AS nr. 1308. Molde: Møreforskning Molde AS. 54 s- Pris: 100,-

Bremnes, Helge (2013): *Det regionale innovasjonssystemet i Møre og Romsdal. Møre og Romsdal som innovasjons- og kunnskapsregion*. Rapport / Møreforskning Molde AS nr. 1307. Molde: Møreforskning Molde AS . 55 s. Pris: 100,-

Oppen, Johan; Oterhals, Oddmund og Hasle, Geir (2013): *Logistikkutfordringer i RIR og NIR. Forprosjekt*. Rapport / Møreforskning Molde AS nr. 1305. Molde: Møreforskning Molde AS. 27 s. Pris: 50,-

Bergem, Bjørn G.; Bremnes, Helge; Hervik, Arild og Opdal, Øivind (2013): *Konsekvenser for Aukra som følge av utbyggingen av Ormen Lange. En oppsummering av analyser gjort av Møreforskning Molde*. Rapport /Møreforskning Molde AS nr. 1304. Molde: Møreforskning Molde AS. 33 s. Pris: 50,-

Johannessen, Gøran; Oterhals, Oddmund og Svindland, Morten (2013): *Sjøtransport Romsdal. Potensiale for økt sjøtransport i Romsdalsregionen*. Rapport / Møreforskning Molde AS nr. 1303. Molde: Møreforskning Molde AS. 33 s. Pris: 50,-

Rekdal, Jens og Zhang, Wei (2013): *Hamnsundsambandet. Trafikkberegninger og samfunnsøkonomisk kalkyle for 4 alternative traséer*. Rapport / Møreforskning Molde AS nr. 1302. Molde: Møreforskning Molde AS. 86 s. Pris: 100,-

Hervik, Arild; Bergem, Bjørn G. og Bræin, Lasse (2013) *Resultatmåling av brukerstyrt forskning 2011*. Rapport / Møreforskning Molde AS nr. 1301. Molde: Møreforskning Molde AS. 71 s. Pris: 100,-

ARBEIDSRAPPORTER / WORKING REPORTS

Grønvik, Cecilie Utheim og Julnes, Signe Gunn (2015): *Innovative læringsaktiviteter bidro til at sykepleie studenter opplevde læringsutbytte i kvantitativ metode*. Arbeidsrapport / Møreforskning Molde AS nr. M 1501. Møreforskning Molde AS. 26 s. Pris: 50,-

Larsen, Odd I. (2014): *Validering av godstransportmodellen*. Arbeidsrapport / Møreforskning Molde AS nr. M 1403. Møreforskning Molde AS. 31 s. Pris: 50,-

Kaurstad, Guri; Hoemsnes, Helene; Ulvund, Ingeborg og Bachmann, Kari (2014): *Deltakelse i organiserte fritidsaktiviteter blant barn og unge i Kristiansund. Levekårsprosjektet i Kristiansund*. Arbeidsrapport / Møreforskning Molde AS nr. M 1402. Møreforskning Molde AS. 75 s. Pris: 100,-

Rye, Mette (2014): *Merkostnad i privat sektor i sone 1A og 4A etter omlegging av differensiert arbeidsgiveravgift. Estimert for 2014*. Arbeidsrapport / Møreforskning Molde AS nr. M 1401. Møreforskning Molde AS. 22 s. Pris: 50,-

Kaurstad, Guri og Bachmann, Kari (2013): *Kvalitet i alle ledd. En analyse av endringsbehov i utrednings og behandlingslinjer for barn og unge med behov for sammensatte og koordinerte tjenester*. Arbeidsrapport / Møreforskning Molde AS nr. M 1303. Møreforskning Molde AS. 35 s. Pris: 50,-

Berge, Dag Magne (2013): *Utdanningsbehov, rekruttering og globalisering. Resultater fra en spørreskjemaundersøkelse blant bedrifter i den maritime klyngen i Møre og Romsdal*. Arbeidsrapport / Møreforskning Molde AS nr. M 1302. Møreforskning Molde AS. 46 s. Pris: 50,-

Rye, Mette (2013) *Merkostnad i privat sektor i sone 1A og 4A etter omlegging av differensiert arbeidsgiveravgift*. Arbeidsrapport / Møreforskning Molde AS nr. M 1301. Møreforskning Molde AS. 17 s. Pris: 50,-

ARBEIDSNOTATER / WORKING PAPERS

Ødegård, Atle; Sæbjørnsen, Siv Elin Nord; Hegdal, Tone; Bergum, Inger Elisabeth; Brask, Ole David; Inderhaug, Hans; Iversen, Hans Petter; Hoemsnes, Helene; Myklebust, Kjellaug Klock; Bekkevold, Nils; Almås, Synnøve Hofseth; Vasset, Frøydis Perny; Willumsen, Elisabeth (2015) *Tverrprofesjonell samarbeidslæring (TPS) ved Høgskolen i Molde*. Arbeidsnotat / Høgskolen i Molde - Vitenskapelig høgskole i logistikk, nr. 2015:5. Molde: Høgskolen i Molde - Vitenskapelig høgskole i logistikk. Pris: 50,-

May Østby, Kari Høium, Thrine Marie Nøst Bromstad, Yngvar Bjarne Hurlen, Randi Brevik, Claus A. Giskemo, Lars Klintwall (2015) *"Jeg ønsker å lese bedre!" : intensiv leseopplæring for en elev med ADHD*. Arbeidsnotat / Høgskolen i Molde - Vitenskapelig høgskole i logistikk, nr. 2015:3. Molde: Høgskolen i Molde - Vitenskapelig høgskole i logistikk. Pris: 50,-

Bakken, Hege (2015) *"Mulig det finnes en angreknapp?" : mestringstillit og IKT-kompetanse hos den voksne deltids vernepleierstudent*. Arbeidsnotat / Høgskolen i Molde - Vitenskapelig høgskole i logistikk, nr. 2015:2. Molde: Høgskolen i Molde - Vitenskapelig høgskole i logistikk. Pris: 50,-

Norlund, Ellen Karoline (2015) *Supply vessel planning under cost, environment and robustness Considerations*. Arbeidsnotat / Høgskolen i Molde - Vitenskapelig høgskole i logistikk, nr. 2015:1. Molde: Høgskolen i Molde - Vitenskapelig høgskole i logistikk. Pris: 50,-

Dale, Karl Yngvar (2014) *Traumatic stress, personality and psychobiological health : conceptualizations and research findings*. Arbeidsnotat / Høgskolen i Molde - Vitenskapelig høgskole i logistikk, nr. 2014:6. Molde: Høgskolen i Molde - Vitenskapelig høgskole i logistikk. Pris: 50,-

Norlund, Ellen Karoline; Gribkovskaia, Irina (2014) *Environmental performance of speed optimization strategies in offshore supply vessel planning under weather uncertainty*. Arbeidsnotat / Høgskolen i Molde - Vitenskapelig høgskole i logistikk, nr. 2014:5. Molde : Høgskolen i Molde - Vitenskapelig høgskole i logistikk. Pris: 50,-

Dale, Karl Yngvar; Ødegård, Atle (2014) *Examining the Construct of Dissociation within the Framework of G-theory*. Arbeidsnotat : Høgskolen i Molde - Vitenskapelig høgskole i logistikk, 2014:4. Molde: Høgskolen i Molde - Vitenskapelig høgskole i logistikk. Pris: 50,-

Iversen, Hans Petter; Folland, Thore (2014) *Psykisk helsearbeid i Romsdalskommunene : organisering og ledelse : kommunenettverket*. Arbeidsnotat / Høgskolen i Molde - Vitenskapelig høgskole i logistikk, nr. 2014:2. Molde: Høgskolen i Molde - Vitenskapelig høgskole i logistikk. Pris: 50,-

Solenes, Oskar; Dolles, Harald; Gammelsæter, Hallgeir; Kåfjord, Sondre; Rekdal, Eddie; Straume, Solveig; Egilsson, Birnir (2014) *Toppfotballens betydning for vertsregionen : en studie av Molde Fotballklubb's betydning for Molderegionen*. Arbeidsnotat / Høgskolen i Molde - Vitenskapelig høgskole i logistikk, nr. 2014:1. Molde : Høgskolen i Molde - Vitenskapelig høgskole i logistikk. Pris: 100,-

Halskau sr., Øyvind og Jörnsten, Kurt (2013) *Some new bounds for the travelling salesman problem*. Arbeidsnotat / Høgskolen i Molde - Vitenskapelig høgskole i logistikk, nr. 2013:7. Molde : Høgskolen i Molde - Vitenskapelig høgskole i logistikk. Pris: 50,-

Jæger, Bjørn; Rudra, Amit; Aitken, Ashley; Chang, Vanessa; Helgheim, Berit Irene (2014) *ERP usage in global supply chains : educational resources*. Arbeidsnotat / Høgskolen i Molde - Vitenskapelig høgskole i logistikk, nr. 2013:6. Molde : Høgskolen i Molde. Pris: 50,-

Pet'o, Miroslav; Jæger, Bjørn; Helgheim, Berit Irene (2014) *Information and communication aspects of logistics operations and their significance for managerial decision making*. Arbeidsnotat / Høgskolen i Molde - Vitenskapelig høgskole i logistikk, nr. 2013:5. Molde : Høgskolen i Molde. Pris: 50,-

Berge, Dag Magne (2013) *Innovasjon og politikk : om innovasjon i offentlig sektor*. Arbeidsnotat / Høgskolen i Molde, nr. 2013:4. Molde : Høgskolen i Molde. Pris: 100,-

Bråthen, Svein og Zhang, Wei (2013) *Operativ organisering av lufttrafiktjenesten : anslag på lokal sysselsetting og produksjonsverdi*. Arbeidsnotat / Høgskolen i Molde, nr. 2013:3. Molde : Høgskolen i Molde. Pris: 50,-

Bråthen, Svein; Kurtzhals, Joakim H. og Zhang, Wei (2013) *Masterplan for Trondheim Lufthavn Værnes 2012 : oppdaterte samfunnsøkonomiske analyser*. Arbeidsnotat / Høgskolen i Molde, nr. 2013:2. Molde : Høgskolen i Molde. Pris: 50,-

Kjersem, Lise; Opdal, Øivind og Aarseth, Turid (2013) *Helsemessige effekter av opphold på Solgården : har et toukers opphold på Solgården målbare effekter på eldres liv og helse?* Arbeidsnotat / Høgskolen i Molde, nr. 2013:1. Molde : Høgskolen i Molde. Pris: 50,-

MØREFORSKING

MOLDE

MØREFORSKING MOLDE AS

Britvegen 4

NO-6410 Molde

TEL +47 71 21 40 00

mfm@himolde.no

www.moreforsk.no

NO 984 369 344

MØREFORSKING

Høgskolen i Molde

Vitenskapelig høgskole i logistikk
